
Forskellige vilkår

En oversigt over de områder og måder hvorpå personer uden dansk statsborgerskab er anderledes stillet end danske statsborgere

Rapport fra projektet Outside Citizenship: The Making and Integration of Denizens.

Januar 2024

Liv Bjerre og Christina Løth Andersen med bidrag af Mette Graver Måberg, August Madsen og Asdija Thangaratnam

DEPARTMENT OF POLITICAL SCIENCE
AARHUS UNIVERSITY

Forskellige vilkår

2024

Datablad

Serietitel og nummer	Rapport fra projektet Outside Citizenship: The making and integration of denizens
Version	1
Titel	Forskellige vilkår
Undertitel	En oversigt over de områder og måder hvorpå personer uden dansk statsborgerskab er anderledes stillet end danske statsborgere
Forfattere	Liv Bjerre og Christina Løth Andersen med bidrag af Mette Graver Måberg, August Madsen og Asdija Thangaratnam
Institut	Institut for Statskundskab
Udgiver	Outside Citizenship: The making and integration of denizens
URL	https://ps.au.dk/en/research/research-projects/outside-citizenship
Udgivelsesår	Januar 2024
Faglig kommentering	Per Mouritsen og Eva Ersbøll
Bedes citeret	Bjerre, Liv og Christina Løth Andersen med bidrag af Mette Graver Måberg, August Madsen og Asdija Thangaratnam (2023), <i>Forskellige Vilkår. En oversigt over de områder og måder hvorpå personer uden dansk statsborgerskab er anderledes stillet end danske statsborgere</i> . Aarhus: Institut for Statskundskab
Sideantal	54 sider

Indholdsfortegnelse

Forord	6
1.0 Introduktion	7
2.0 Metode: Indsamling af information om formelle forskelle	9
2.1/ Desk research og ekspertinterviews	9
3.0 Centrale begreber og definitioner	11
4.0 Differentiering over tid	14
4.1/ Nedslag i udviklingen i differentiering på baggrund af opholdsstatus.....	14
4.1.1/ Konteksten for differentiering – indvandringen til Danmark.....	14
4.1.2/ Gradvis differentiering i retten til familiesammenføring.....	15
4.1.3/ Differentiering i adgangen til sociale ydelser.....	17
4.1.4/ Opsamlende om udviklingen i differentiering.....	18
5.0 Økonomiske vilkår	19
5.1/ Ydelser efter lov om aktiv socialpolitik og integrationsloven	19
5.1.1/ Kontanthjælp og alternativet: Selvforsørgelses- og hjemrejseydelse/overgangsydelse	19
5.1.2/ Ydelser efter lov om aktiv socialpolitik og integrationsloven for personer på en SIRI-ordning samt deres medfølgende familie.....	20
5.1.3/ Ydelser efter lov om aktiv socialpolitik og integrationsloven ægtefællesammenførte	20
5.1.4/ Konsekvenser af modtagelse af ydelser efter lov om aktiv socialpolitik og integrationsloven	21
5.2/ Dagpenge (Arbejdsløshedsdagpenge, sygedagpenge, barselsdagpenge).....	21
5.3/ Folke-, førtids- eller seniorpension	23
5.3.1/ Undtagelser til kravet om dansk statsborgerskab.....	23
5.3.2/ Undtagelser til kravet om fast bopæl.....	23
5.3.3/ Undtagelser til kravet om bopælstid.....	23
5.3.4/ Optjeningsprincippet.....	24
5.4/ Børnepenge.....	24
5.5/ SU.....	25
5.5.1/ Ligestilling til SU efter danske regler	25
5.5.2/ Ligestilling til SU efter EU-retten.....	25
5.6/ Køb af fast ejendom	26
5.7/ Godkendelse til lån.....	27
6.0 Personlige vilkår	28
6.1/ Ret til familiesammenføring.....	28
6.1.1/ For ægtefæller i Danmark, som enten har dansk eller nordisk statsborgerskab	28
6.1.2/ For ægtefæller i Danmark, som ikke har dansk eller nordisk statsborgerskab	29
6.1.3/ For personer i Danmark, som opholder sig som flygtninge.....	29
6.1.4/ For personer med opholdstilladelse som arbejdstager (SIRI).....	29

6.1.5/	For personer med opholdstilladelse som studerende (SIRI).....	30
6.2/	Ret til fortsat ophold i Danmark, når grundlaget for opholdet bortfalder: Skilsmisse og dødsfald.....	30
6.3/	Bopæl – ret til frit at vælge og konsekvenser af valg af boligområde	31
6.3.1/	Ret til frit at vælge bopæl – flygtninge og familiesammenførte.....	31
6.3.2/	Konsekvenser af valg af boligområde	33
7.0	Politiske vilkår	34
7.1/	Folketingsvalg og folkeafstemninger.....	34
7.2/	Kommunal- og regionsvalg	34
7.3/	Europa-Parlamentsvalg.....	34
8.0	Arbejds- og uddannelsesmæssige vilkår	35
8.1/	Arbejde i militæret og retten til at være værnepligtig	35
8.2/	Uddannelse og arbejde i politiet	35
8.3/	Arbejde som præst i folkekirken.....	35
8.4/	Uddannelse og arbejde i danske fængsler	35
8.5/	Lægdommer.....	36
8.6/	Tjenestemand.....	36
8.7/	Begrænset arbejdstilladelse for studerende	36
8.8/	Arbejde i udlandet.....	36
9.0	Bevægelsesfrihed	38
9.1/	Begrænset bevægelsesfrihed under sagsbehandlingstiden	38
9.2/	Tidsbegrænset ophold uden for Danmark.....	38
10.0	Statussikkerhed.....	40
10.1/	Frakendelse af dansk statsborgerskab	40
10.2/	Udvisning som følge af lovovertrædelser.....	41
10.3/	Mistet mulighed eller karenperiode for permanent ophold og dansk statsborgerskab.....	41
11.0	Oversigt over forskelle i vilkår	43
11.1/	Samlet oversigt.....	43
Referencer	48

Forord

Denne oversigt er blevet til som del af projektet Outside Citizenship: The making and integration of denizens (fremover blot omtalt som 'Outside Citizenship'). Formålet med rapporten er at give et overblik over områder og måder, hvorpå personer bosat i Danmark uden dansk statsborgerskab formelt set er anderledes stillet end personer med dansk statsborgerskab.

Oversigten er blevet til med støtte fra Aarhus Universitet, Institut for Statskundskab's såkaldte 'small grants'. Vi takker Institutleder Peter Munk Christiansen for at støtte tilblivelsen af nærværende oversigt.

Vi vil desuden gerne takke de interviewpersoner, der som led i dataindsamlingen til projektet Outside Citizenship har delt deres liv og oplevelser med os, og herigennem gjort os opmærksomme på en række af de vilkår, der er anderledes for dem end for danske statsborgere.

Yderligere ønsker vi at takke de to eksperter - Eva Ersbøll og Leif Randeris - som med deres store indsigt på området har bidraget til en kvalitetssikring af indholdet. Indholdet i rapporten er dog alene forfatterens ansvar.

Oversigten er en første udgave. Hvis der viser sig at opstå væsentlige nye områder i lovgivningen, eller hvis vigtig lovgivning er overset, vil vi lave en redigeret anden udgave.

Aarhus, januar 2024

Liv Bjerre

1.0 Introduktion

Det er almenkendt, at kun personer med dansk statsborgerskab kan stemme ved folketingsvalg i Danmark. Mindre kendt er det, at det også kræver dansk statsborgerskab at søge om optagelse på politiuddannelsen eller at få umiddelbar ret til SU. På linje hermed er der en lang række andre områder, hvor personer bosat i Danmark *uden* dansk statsborgerskab bliver mødt med andre vilkår end personer *med* dansk statsborgerskab bosat i Danmark.

Mens der eksisterer flere oversigter over forskelle mellem forskellige typer af migranternes rettigheder, eksempelvis forskellen mellem flygtninge og arbejdsmigranternes ret til familiesammenføring eller adgang til arbejdsmarkedet (se bl.a. Federico 2018, Solano & Huddleston 2020), samt data om henholdsvis indvandreres og danskeres adgang til velfærdsgoder (Koning 2022, Römer, Henninger, Harris 2023), blev det tydeligt gennem vores arbejde på projektet 'Outside Citizenship', at der ikke findes et samlet katalog over de områder i lovgivningen, hvor der differentieres imellem personer med og uden dansk statsborgerskab.

Formålet med rapporten er således at give et overblik over netop de områder og måder, hvor der lovgivningsmæssigt gøres forskel mellem personer med forskellig opholdsstatus, hvad vi her kalder *formel forskelsbehandling* på baggrund af lovlig opholdsstatus. Hermed mener vi forskellige vilkår og muligheder for deltagelse i samfundet, som er reguleret formelt i love, og hvor udgangspunktet for differentieringen er personers lovlige opholdsstatus i Danmark (dvs. om man har midlertidigt ophold, permanent ophold eller dansk statsborgerskab, såvel som hvilken indvandringsordning, man er kommet til Danmark på).

Oversigten skal tjene som et videnskatalog, som dels imødekommer offentlighedens interesse i viden på feltet, dels giver et egentligt bidrag til forskningen på området. Med sin bredde giver oversigten indsigt i forskelle i vilkår og muligheder afhængigt af status, som ind til nu kun i begrænset omfang har været i søgelyset for forskningen på området. Den åbner for nye spørgsmål om årsager til og effekter af den differentierede behandling: For nogle indvandrere og efterkommere er det måske afgørende at kunne følge en uddannelsesdrøm om at blive præst i folkekirken (en uddannelse, som også kræver, at man har dansk statsborgerskab), mens det for andre er vigtigt, om de kan få besøg af – og selv besøge – deres familie i udlandet. For andre igen er det måske selve det forhold at der forskelsbehandles, som har en betydning.

Rapporten dækker ikke *reel forskelsbehandling*, altså de forskellige barrierer for lige deltagelse i samfundet, som personer bosat i Danmark oplever i praksis, uanset om dette er en følge af lovgivning. Det afgrænsede fokus skyldes naturligvis ikke, at reel forskelsbehandling er mindre vigtig. Men dels er den empiriske diskriminationsforskning alt for omfattende til at blive sammenfattet her, dels er der en væsentlig forskningsmæssig pointe i at sondre: Der sker også reel forskelsbehandling uden formel forskelsbehandling, ligesom formel forskelsbehandling kan have vidt forskellige konsekvenser i forskellige sammenhænge og for forskellige grupper – f.eks. for udsatte flygtninge fra tredjelande med lav uddannelse i forhold til højtuddannede EU-migranter. Ved at adskille de to klart bliver det muligt at undersøge deres respektive årsager og effekter. Herudover bliver det muligt at undersøge, om der er tilfælde, hvor formel forskelsbehandling ikke implementeres, og dermed ikke leder til reel forskelsbehandling, eller tilfælde, hvor der er en effekt af formel forskelsbehandling i sig selv, uafhængigt af dens konkrete effekter for en given gruppe af indvandrere eller efterkommere.

Som del af oversigten har vi dog valgt at medtage ét forhold, som ikke er formelt reguleret ved lov, nemlig adgangen til at optage lån. Dette fordi forholdet via en række kvalitative interviews udført i forbindelse med projekt 'Outside Citizenship', viste sig centralt for at kunne etablere sig i Danmark. Der er intet i den danske lovgivning, der underbygger en forskelsbehandling imellem danskere og indvandrere eller efterkommere uden dansk statsborgerskab på dette område – faktisk har Finanstilsynet givet et påbud til Lån og Spar Bank om ikke at forskelsbehandle. Ikke desto mindre er det praksis på området, at en række udbydere ikke låner penge til personer med midlertidig eller permanent opholdstilladelse, også selv om de har boet i Danmark de sidste mange år – eller hele deres liv, for den sags skyld (som det er tilfældet for efterkommere uden dansk statsborgerskab). Denne praksis lader endvidere til at være specificeret via krav for kreditvurdering hos en række lånefirmaer. Området er medtaget under 'Økonomiske vilkår'.

Rapporten dækker forskelle i vilkår for personer bosat i Danmark med og uden dansk statsborgerskab inden for områderne: økonomiske vilkår, personlige vilkår, politiske vilkår, arbejds- og uddannelsesmæssige vilkår, bevægelsesfrihed og statussikkerhed. Der er ikke tale om en systematisk gennemgang af lovgivningen, og dermed næppe heller en absolut udtømmende liste af differentierede vilkår, men vi har søgt at støvsuge disse hovedområder, som vi gennem arbejdet på *Outside Citizenship*-projektet og oversigten er blevet opmærksomme på. Vi opfordrer i den forbindelse rapportens læsere til at tage kontakt til projektet, hvis man har tilføjelser og kommentarer til oversigten (se kontaktoplysninger på hjemmesiden: <https://ps.au.dk/en/research/research-projects/outside-citizenship>).

Endelig er det vigtigt at understrege, at der ikke gives nogen kronologisk gennemgang af udviklingen, men et øjebliksbillede af de vilkår der gælder i dag. Inden vi vender os mod beskrivelsen af de aktuelle forhold på de enkelte områder vil vi dog – efter kort at have skitseret rapportens metode og begreber – give et par nedslag i den historiske udvikling. Differentieringen mellem personer med og uden dansk statsborgerskab har nemlig ikke altid været så udbredt, som den er i dag.

2.0 Metode: Indsamling af information om formelle forskelle

2.1/ Desk research og ekspertinterviews

Oversigten bygger på information indsamlet ved hjælp af 'desk research' og ekspertinterviews. At kunne finde relevant information kræver dog, at man ved hvad, man skal lede efter. Da der som sagt ikke eksisterer en lignende oversigt allerede, og da det ligger uden for projektets ressource ramme systematisk at gennemgå al lovgivning, har vi anvendt to 'typer' af ekspertinterview. Et med faglige eksperter på området, og et med 'eksperter på eget liv'. Med sidstnævnte menes personer, som har levede erfaringer med differentieringen, nemlig indvandrere med hhv. midlertidig eller permanent opholdstilladelse, som gennem deres liv i Danmark er blevet konfronterede med et eller flere af disse 'andre' vilkår.

Som led i 'Outside Citizenship' gennemførtes i 2021 og 2022 49 interviews med indvandrere i Danmark uden dansk statsborgerskab. I samtlige af disse interviews blev et eller flere af de i rapporten inkluderede aspekter bragt frem som betydningsfulde for deres 'integrationsvej' i Danmark. Eksempelvis italesatte Najib og Rahul (blandt flere andre) forskellene i forhold til muligheden for at optage lån og til at modtage børnepenge som led i deres livshistorier:

"Men også sådan nogle ting som for eksempel at tage et lån, du kan ikke tage lån til hus, du kan ikke låne til en bil, du kan ikke låne til en lejlighed. Så du kan ikke rigtig etablere et liv for dig selv, du er eksempelvis tvunget til at tage en lejebolig et sted. (...) Så det er en kæmpe begrænsning ikke at kunne etablere et liv for sig selv, altså låne osv. Så selvom jeg for eksempel arbejder og studerer og har en god indkomst osv., så kan jeg ikke, så kan jeg bare ikke gøre det, som de andre de kan. Så jeg er begrænset på den måde"

(Najib, 22 årig mand fra Irak, kom til Danmark som familiesammenført med flygtning som 1-årig).

"Børnepenge, you know, they're changing the rules for that. So, you have to be here for seven years to be eligible for the full amount"

(Rahul, 28 årig mand fra Indien, kom til Danmark som studerende i 2016).

Informationerne fra interviewene fungerede således som udgangspunkt for informationsindsamlingen. I den sammenhæng er det værd at nævne, at der på en række områder er forskel mellem *oplevede* forskelle og *forskelle på papiret*. Det første – det indvandrerne *tror* er gældende regler – kan have væsentlige konsekvenser for deres liv og ageren. Men denne rapport omhandler som nævnt det sidste, selvom både årsagerne til og konsekvenserne af forskellige misforståelser af kompleks lovgivning er nok så interessant. Eksempelvis var der en arbejdsmigrant, der udtrykte, at vedkommende ikke kunne få et barn og gå på barsel uden dermed at miste sit job og i forlængelse heraf sit arbejdsvisum, mens en anden fortalte om, hvordan en bøde på ned til 100 DKK kunne forhindre vedkommende i at opnå dansk statsborgerskab. Begge dele er ikke i overensstemmelse med hverken daværende eller gældende dansk lovgivning.

På baggrund af efterfølgende desk research udarbejdede vi et første udkast til nærværende oversigt. I forlængelse heraf, og for at sikre os, at vi ikke havde overset væsentlige områder eller fejltolket lovgivningen, gennemførte vi et interview med en faglig ekspert på området, stifteren af Indvandrerrådgivningen, Leif Randeris, og fik efterfølgende yderligere en ekspert på

området, Eva Ersbøll, seniorforsker emerita med speciale i bl.a. indfødsret og integration, til at kommentere på oversigtens indhold. Disse eksperter er udvalgt på baggrund af deres indgående faglige viden og mange års erfaring med at arbejde med lovgivningen på området. Interviewet blev gennemført med udgangspunkt i første udkast til oversigten og en interviewguide, hvor der blev spurgt ind til de skitserede områder, tolkninger af lovgivningen og eventuelt oversete områder. På baggrund af interviewet blev vi eksempelvis opmærksomme på op-tjeningsprincippet på pensionsområdet, såvel som hvordan en skilsmisse kan resultere i, at opholdstilladelsen bortfalder, når man er ankommet som familiesammenført. På baggrund af de yderligere ekspertkommentarer fik vi yderligere korrigeret og præciseret en række forhold. Oversigten er næppe komplet. Det er dog vores vurdering, at de områder, der vedrører flest personer uden dansk statsborgerskab, er medtaget i nærværende udgave.

3.0 Centrale begreber og definitioner

I dette afsnit redegøres kort og i oversigtsform for oversigtens centrale begreber. Begreberne relaterer sig alle til den nugældende lovgivning. Selvom de fleste nok forbliver uændrede over tid, som eksempelvis *dansk statsborgerskab*, kan andre, så som *medfølgende familiemedlem* måske senere få et ændret indhold, eksempelvis i lyset af nye familieformer.

Dansk statsborger/ statsborgerskab/indfødsret

At være dansk statsborger betyder, at man har dansk statsborgerskab/indfødsret (jf. definitionen på statsborgerskab/indfødsret nedenfor).

EU/EØS borger

EU-borgere er de borgere, der har statsborgerskab i EU's medlemslande, mens EØS-borgere dækker over statsborgere fra Lichtenstein, Norge og Island. Også statsborgere fra Schweiz er omfattet af de samme regler som EU/EØS-borgere.

EU lov

EU love udarbejdes af EU's lovgivende institutioner og gælder som udgangspunkt alle unionens medlemslande (et eksempel på en undtagelse kan være de danske forbehold, herunder retsforbeholdet hvormed Danmark som udgangspunkt står uden for EU's samarbejde om grænsekontrol og udlændingepolitik (Folketingets EU-Oplysning: De danske forbehold)). Fordi EU-lov som udgangspunkt gælder alle medlemslandene, betyder det også, at der eksisterer forskellig lovgivning for indvandrere, der kommer fra lande uden for EU og EU-borgere. Eksempelvis har EU-borgere fri bevægelighed og kan stemme til Europaparlamentsvalg uanset deres opholdstype.

Familiesammenført (og ægtefællesammenført)

En af måderne, hvorpå man kan komme til Danmark og få lovligt ophold, er med en familiesammenføring. Ifølge dansk lov kan man familiesammenføres, hvis man har nære familiemæssige bånd enten med en dansk statsborger eller en udlænding, der er bosat i Danmark. Familiesammenføring er hovedsageligt relevant for borgere uden for EU, idet EU-borgere har fri bevægelighed og derfor kan rejse til og opholde sig i Danmark med nære pårørende uden familiesammenføring. Dog kun i maksimalt seks måneder, hvis det ikke lykkedes at komme i arbejde, med mindre de kan forsørge sig selv (jf. Opholdsbekendtgørelsen § 3(4)). For at opnå opholdstilladelse gennem familiesammenføring er der en række krav, som både ansøgeren (vedkommende, der skal familiesammenføres til Danmark) og den herboende skal opfylde. Det er muligt, såfremt man lever op til en række vidtrækkende betingelser, at få familiesammenføring, både som ægtefælle til en herboende (også kaldet ægtefællesammenføring), som fast samlever til en herboende, som (adoptiv)barn til en herboende, og som forældre til et mindreårigt barn, der har dansk statsborgerskab eller en anden familierelation til en herboende (Nydanmark: Du vil ansøge om familiesammenføring).

Medfølgende familiemedlem (herunder ægtefælle)

Opholdstilladelse som medfølgende familiemedlem (herunder ægtefælle) kan gives til personer, hvis familie allerede har eller får lovligt ophold i Danmark på baggrund af enten arbejde, studie, for at opnå autorisation, eller som har opnået permanent opholdstilladelse i forbindelse af arbejde eller studium, som har dansk greencard, eller som er gået på pension efter en ansættelse hos en international organisation i Danmark. Man kan få ophold som medfølgende

familie, hvis man enten er ægtefælle, registreret partner, fast samlever, barn under 18 år eller øvrig familie (Nyidanmark: Medfølgende familie).

Midlertidig (tidsbegrænset) opholdstilladelse

En midlertidig opholdstilladelse giver ret til at indrejse til og opholde sig i Danmark i en tidsbegrænset periode. Opholdstilladelsen skal forlænges før sit udløb, såfremt man ønsker at blive boende i Danmark. En midlertidig opholdstilladelse varer typisk 1-2 år afhængigt af, hvilken type der er tale om. For hver gang den midlertidige opholdstilladelse forlænges, øges tidsperioden for opholdstilladelsens gyldighed. Eksempelvis gælder en opholdstilladelse som familiesammenført i første omgang i 2 år. Efter forlængelse gælder den i 4 år. Fortsætter man herefter med at forlænge opholdstilladelsen gælder den i 6 år ad gangen (Nyidanmark: Hvor mange år kan din opholdstilladelse forlænges med?).

Nordisk borger

Nordiske borgere er i en dansk kontekst borgere, der har statsborgerskab i et af de øvrige nordiske lande, dvs. i Norge, Sverige, Finland eller Island.

Ophold(s)-tilladelse

Ophold bruges i nærværende oversigt ofte synonymt med opholdstilladelse, som er retten til at indrejse og opholde sig midlertidigt eller varigt i et andet land end i det land, hvori man har statsborgerskab. Humanitært ophold er således opholdstilladelse, der gives af humanitære grunde.

Permanent (tidsubegrænset) opholdstilladelse

Når man har permanent opholdstilladelse i Danmark, betyder det, at "ens opholdstilladelse er gyldig, så længe man har fast ophold i Danmark" (Nyidanmark: Du har fået ja til permanent ophold). Til trods for at man har 'tidsubegrænset' ret til at bo i Danmark, er man ikke juridisk ligestillet med danske statsborgere. Eksempelvis kan man ikke stemme ved folketingsvalg, og man har ikke et dansk pas. Men modsat dem med midlertidig opholdstilladelse skal man ikke længere ansøge om fornyelse af sin opholdstilladelse (ret til at bo i Danmark). Man kan under visse omstændigheder fratages sin permanente opholdsstatus, f.eks. hvis man er udrejst af Danmark i over et år, eller hvis man begår visse former for kriminalitet (Nyidanmark: Bortfald - Familiesammenføring eller asyl). Det vil sige, at til trods for opholdstilladelsens "permanente karakter", kan den under visse omstændigheder bortfalde.

SIRI-ordning

SIRI er en styrelse (Styrelsen for International Rekruttering og Integration) under Udlændinge- og Integrationsministeriet, som bl.a. behandler ansøgninger om opholds- og arbejdstilladelse til udlændinge, som vil arbejde eller studere i Danmark (SIRI: Om os). Det kan også være ansøgninger om at komme til Danmark som au pair, praktikant eller på "working holiday". Når man får ophold på en SIRI ordning, er det således ophold på baggrund af én af de ovenfor nævnte kategorier.

Statsborger/statsborgerskab/indfødsret

Statsborgerskab/indfødsret er en betegnelse for den fulde juridiske tilknytning, en person kan have til et land. Har man dansk statsborgerskab/indfødsret, har man f.eks. ret til et dansk pas, og ret til at stemme ved folketingsvalg.

Tredjelandstatsborger

En tredjelandstatsborger er en person, som har statsborgerskab i et land, der er uden for EU, EØS og Schweiz.

Udlændingestyrelsen

Udlændingestyrelsen er en styrelse under Udlændinge- og Integrationsministeriet, som behandler sager om udlændinges ret til besøg og ophold i Danmark (Udlændingestyrelsen: Om

os). Hvor SIRI behandler ansøgninger vedr. ophold som arbejdstager eller studerende, behandler Udlændingestyrelsen ansøgninger om blandt andet midlertidig og permanent opholdstilladelse, asyl og familiesammenføring.

4.0 Differentiering over tid

4.1/ Nedslag i udviklingen i differentiering på baggrund af opholdsstatus

Nærværende oversigt dækker forskelle i de formelle vilkår, der møder personer bosat i Danmark afhængigt af karakteren af deres opholdsstatus, som lovgivningen ser ud i dag. Men ledet har ikke altid set ud, som det gør nu. Det har ændret sig flere gange siden 1999, hvor Integrationsloven med sit krav om deltagelse i et integrationsprogram for modtagelse af sociale ydelser blev indført. Og allerede inden da blev en række særlige vilkår for indvandrere indført. I dette afsnit giver vi et par nedslag i udviklingen over tid, dog uden at levere et fyldestgørende billede af udviklingen i den differentierede lovgivning - af den simple årsag, at det er for omfattende i forhold til denne oversigts sigte. Konkret slår vi ned på væsentlige ændringer inden for to områder, der påvirker flest personer uden dansk statsborgerskab, nemlig retten til familiesammenføring og til (visse) sociale ydelser.

4.1.1/ Konteksten for differentiering - indvandringen til Danmark

Når vi taler om indvandring til Danmark i forhold til udviklingen af udlændingelovgivning, er de grupper, der er i fokus, først gæstearbejderne fra Tyrkiet, Jugoslavien og Pakistan, som kom til Danmark i slutningen af 60'erne og begyndelsen af 70'erne, med efterfølgende strømme af familiesammenførte slægtninge, og dernæst flygtninge (først fra det tidligere Jugoslavien, Iran, Irak og Somalia, senere fra Afghanistan, Syrien og Eritrea) samt disse gruppers efterfølgende familiesammenførte slægtninge.

Det var efter det første rykind af gæstearbejdere at Danmark i 1973 indførte et generelt stop for arbejdsindvandring. Borgere fra EF-medlemslande havde dog ret til at bo og arbejde i Danmark med samme sociale rettigheder efter Danmarks indtrædelse i EF i januar 1973, i medfør af Det europæiske fællesskabs regler om arbejdskraftens fri bevægelighed (Hedetoft 2006). Gæstearbejdere, der allerede var i landet, kunne blive, og de fik også mulighed for at søge om tilladelse til at bringe nær familie til landet. I 1983 blev der igen åbnet op for en vis, nu væsentligt mere styret arbejdsindvandring¹. I 2001 blev der taget de første initiativer til at rekruttere kvalificeret arbejdskraft til Danmark, først med en fast track ordning for it-specialister, som senere blev videreført i jobkortordningen² og en dertilhørende Positivliste (med syv beskæftigelsesområder med mangel på arbejdskraft) i 2002, senere suppleret med beløbs³- og

¹ Jf. Udlændingeloven af 1983 § 13 skal udlændinge "have arbejdstilladelse for at tage lønnet eller ulønnet beskæftigelse, for at udøve selvstændig erhvervsvirksomhed eller for mod eller uden vederlag at udføre tjenesteydelser her i landet". Endvidere beskrives i § 15, stk. 2, at "Justitsministeren fastsætter nærmere regler om arbejdstilladelser, herunder om tilladelsens indhold og varighed og om de betingelser, der kan knyttes til en tilladelse." (Udlændingeloven 1983, L 105, Vedtaget af Folketinget ved 3. behandling den 3. juni 1983).

² Jobkortordningen udgjordes oprindeligt af en positivliste (en liste med beskæftigelsesområder med mangel på særligt kvalificeret arbejdskraft). Udlændinge med jobtilbud i Danmark inden for et af disse områder kunne få opholdstilladelse (Forslag til Lov om ændring af udlændingeloven (Rekruttering af udenlandsk arbejdskraft m.v.) 2007: 10). I 2007 blev jobkortordningen udvidet med 450.000 kr.-reglen (regel om at udlændinge kan gives opholdstilladelse, hvis de har fået tilbudt et job med en årlig løn på mindst 450.000 kr.) (Forslag til Lov om ændring af udlændingeloven (Rekruttering af udenlandsk arbejdskraft m.v.) 2007: 11).

³ Beløbsordningen blev indført i 2007, hvor 450.000 kr.-reglen (jf. jobkortordningen) blev nedsat til 375.000 kr., hvormed en opholdstilladelse kunne tildeles til en udlænding, der havde indgået aftale eller fået tilbud om job med en årlig løn på mindst 375.000 kr. (Forslag til Lov om ændring af udlændingeloven (Rekruttering af udenlandsk arbejdskraft m.v.) 2007: 12)

Greencard⁴ ordningen i 2007 (Hansen, Seip & Eldring 2010: 22). Ordningerne er sidenhen blevet udvidet, og flere er kommet til i håbet om at rekruttere uddannet og kvalificeret arbejdskraft (f.eks. ordningen for fodermestre og driftsledere i landbruget samt ordninger for forskere og selvstændige erhvervsdrivende). Fokus har dog hele tiden været på efterspørgsel (særligt efter afskaffelsen af Greencard ordningen i 2016), og på at lette adgangen for specifikke faglige profiler, som er efterspurgt på det danske arbejdsmarked.

Parallelt med arbejdsindvandringen kunne flygtninge søge asyl i overensstemmelse med Genève-konventionen. Danmark tiltrådte Genevekonventionen fra dens indførelse i 1951, og ophold på baggrund af konventionens bestemmelser har således været indskrevet i Udlændingeloven, siden den blev forfattet i 1983 (Udlændingeloven 2019, § 7, stk. 1). Med Udlændingeloven af 1983 blev 'de facto' flygtningestatus ligeledes indført, hvilket dækker beskyttelsesstatus til flygtninge, som ikke er personligt forfulgt, men "hvor det af lignende grunde som anført i konventionen eller af andre tungtvejende grunde ikke bør kræves, at udlændingen vender tilbage til sit hjemland" (Hvidtfeldt & Schultz-Nielsen 2017: 45). I 1998 bliver de facto begrebet dog indsnævet, idet der nu kræves "tungtvejende grunde, der medfører en velbegrunnet frygt for forfølgelse eller tilsvarende overgreb" (Hvidtfeldt & Schultz-Nielsen 2017: 48), og i 2002 afskaffedes det helt til fordel for et 'b-status'-beskyttelsesbegreb⁵ (efter Udlændingelovens §7, stk. 2) med henblik på at gøre det endnu vanskeligere at opnå asyl i Danmark. I 2015 blev L72 (Forslag til lov om ændring af udlændingeloven) vedtaget, hvorved mulighederne for beskyttelse i Danmark yderligere indskrænkedes med oprettelsen af en ny, svagere, midlertidig beskyttelsesstatus for grupper af flygtninge (Udlændingeloven §7, stk. 3) (Lov nr. 153 af 18/02/2015). Samtidig blev det muligt at inddrage opholdstilladelsen for individuel beskyttelsesstatus (efter Udlændingelovens §7, stk. 2), hvis forholdene i hjemlandet forbedres (Lov nr. 102 af 03/02/2016).

Med væsentlige fluktuationer – primært markante stramninger – i adgangen til indvandring for forskellige grupper, har indvandringen til Danmark således siden 80'erne hovedsageligt bestået af arbejdsmigration, asyltildeling og familiesammenføring – samt studerende der udgør en voksende kategori af indvandrere. Udlændingepolitikken har især været præget af forsøg på at begrænse tilstrømningen af flygtninge og deres familier (Skaksen og Jensen 2016: 36). Senest har en kursændring fundet sted, således at det erklærede fokus i dansk udlændingepolitik i mindre grad er integration og i højere grad forberedelse til forventet hjemvenden – eller hjemsendelse, jf. det såkaldte paradigmeskift i 2019 med dets øgede betoning af midlertidighed for familiesammenførte og flygtninge, hvis opholdstilladelser skal inddrages eller undlades forlænget, når det er muligt (Lov om ændring af udlændingeloven, integrationsloven, repatrieringsloven og forskellige andre love 2019).

4.1.2/ Gradvis differentiering i retten til familiesammenføring

Indtil 1983 var indvandringen til Danmark reguleret af udlændingeloven fra 1952, som frem til 1973 gav ret frie muligheder for indvandring med sigte på arbejde og ophold (Jensen 2005). Med udlændingeloven af 1983 placerede Danmark sig i toppen blandt liberale lande med hvad der ofte er blevet kaldt Europas mest liberale udlændingepolitik (Søndergaard 2013, Gammeltoft-Hansen & Ford 2021: 4). Foruden at åbne for en vis arbejdsmigration igen, gav den nye udlændingelov retskrav på familiesammenføring for udlændinges ægtefæller, børn under 18 år samt forældre over 60 år (Jensen 2005) – og derved faktisk den samme ret til familiesammenføring som danske statsborgere nød. Retten til familiesammenføring blev dog be-

⁴ Greencard-ordningen var en pointbaseret ordning baseret på kriterier såsom alder, uddannelse, sprogkunderskaber og erhvervs erfaring, hvor man blev tildelt op til 6 måneders opholdstilladelse til at søge arbejde (Forslag til Lov om ændring af udlændingeloven (Rekruttering af udenlandsk arbejdskraft m.v.) 2007: 13).

⁵ 'B-status'-begrebet giver opholdstilladelse "hvis udlændingen ved en tilbagevenden til sit hjemland risikerer dødsstraf eller at blive underkastet tortur eller umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf" (Hvidtfeldt & Schultz-Nielsen 2017: 49).

grænset allerede i 1992, hvor en 'forsørger'-betingelse blev indført (Hedetoft 2006). For personer uden flygtningestatus eller dansk statsborgerskab indførtes endvidere et bopælskrav på fem år, før det var muligt at få familie til Danmark (Skaksen & Jensen 2016: 35). Siden er kravene for familiesammenføring blevet ændret ad flere omgange, hvoraf de fleste ændringer har ramt danske statsborgere og indvandrere uden dansk statsborgerskab på lige fod.

De vigtigste ændringer er: Tilknytningskravet⁶ indført i 2000 (strammet i 2011, men stramningen tilbagerullet i 2012⁷) og afskaffet i 2018, hvor der i stedet indførtes nyt integrationskrav,⁸ 24-års-reglen⁹ indført i 2002, det øgede forsørgelseskrav og krav til boligen indført i 2002, krav om underskrevet integrationserklæring og bestået integrationsprøve indført i 2007 (men ændret til en danskprøve, som skal bestås inden for de første 6 måneder i 2012), samt pointkravet¹⁰ indført i 2011 og afskaffet igen i 2012 (Hvidtfeldt & Schultz-Nielsen 2017: 48ff, Skaksen & Jensen 2016: 36ff)). Dog er der muligheder for dispensation for danske statsborgere¹¹ og flygtninge¹² for flere af disse krav, hvormed der opstår forskelle i vilkår.

Derudover er der også ad flere omgange indført ændringer, der har medført direkte differentierede vilkår afhængigt af opholdsstatus: I 2002 indførtes et krav om, at udlændinge, der ikke er flygtninge, skal have haft tidsubegrænset opholdstilladelse i Danmark i tre år, inden de kan bringe en ægtefælle til landet (Jensen 2005). I kølvandet på den øgede tilstrømning af flygtninge i 2015 indførtes yderligere forskelle i vilkårene for familiesammenføring. I 2015 blev der indført en stramning af familiesammenføringsreglerne for flygtninge med midlertidig beskyttelsesstatus,¹³ idet familiesammenføring nu først blev mulig efter en 1-årig venteperiode (Gammeltoft-Hansen & Ford 2021: 18). I 2016 indførtes yderligere stramninger for selvsamme gruppe af midlertidige flygtninge, idet deres ret til familiesammenføring blev udskudt med to år, hvorved karenperioden blev 3 år i alt (Hvidtfeldt & Schultz-Nielsen 2017: 53).

Derudover findes der yderligere en forskel på familiemigrationsområdet, afhængigt af sponsorens status som henholdsvis flygtning eller arbejdsmigrant, som afspejler et politisk ønske om at

⁶ Det såkaldte 'tilknytningskrav' betød at begge ægtefællers samlede tilknytning til Danmark mindst skulle svare til den de havde til et andet land (Lov nr. 424 af 31/05/2000, § 9 stk. 10).

⁷ I 2011 blev tilknytningskravet skærpet idet ægtefællernes samlede tilknytning til Danmark nu skal være 'væsentligt større' og garantistillelsesbeløbet hæves fra 50.000 til 100.000 kr (Lov 601 af 14/06/2011). Formuleringen om 'væsentligt større' tilknytning til Danmark tilbagerulles igen i 2012 tilsammen med garantistillelsesbeløbet, der igen sænkes til 50.000 kr. (Hvidtfeldt & Schultz-Nielsen 2017: 51).

⁸ I 2018 indføres et integrationskrav for ægtefællesammenføring i stedet for tilknytningskravet (Lov nr 742 af 08/06/2018). Integrationskravet indebærer at den herboende og ansøgende ægtefælle samlet opfylder 4 ud af 6 betingelser, hvoraf den ene – betingelsen om krav om dansk kundskaber – ikke er valgfri. De øvrige fem betingelser er: Den herboende ægtefælle har arbejdet i Danmark i mindst 5 år, den herboende ægtefælle har en uddannelse på mindst 6 år – ud af disse 6 år skal mindst 1 år være udover folkeskolen, ansøger har enten dansk kundskaber eller engelsk kundskaber på et vist niveau, ansøger har arbejdet i mindst 3 af de seneste 5 år, ansøger har en uddannelse af mindst 1 års varighed (NyDanmark: Nye regler for ægtefællesammenføring).

⁹ Den såkaldte '24-års-regel' kræver, at begge partnere/ægtefæller er fyldt 24 år, før familiesammenføringen kan finde sted (Lov nr. 365 af 06/06/2002 § 9,1).

¹⁰ Foruden de øvrige gældende krav bliver familiesammenføring betinget af, at den udenlandske ægtefælle har opfyldt et pointkrav. Er man under 24 år, skal man opnå 120 point, mens kravet er 60 point, hvis man er over 24 år. Der gives point for færdiggjort uddannelse, erhvervs erfaring, kendskab til visse europæiske sprog samt bosætning uden for socialt belastede boligområder (Hvidtfeldt & Schultz-Nielsen 2017: 51).

¹¹ Eksempelvis blev der i 2003 lempet for tilknytningskravet for personer med dansk statsborgerskab i 28 år (Lov nr 1204 af 27/12/2003). Dette 28-års krav blev først ændret til 26 år i 2011, og – efter en afgørelse fra Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol (Biao mod Danmark) om udtryk for indirekte forskelsbehandling på baggrund af etnicitet – ophævet i 2017 (LSF 162, Forslag til Lov om ændring af udlændingeloven (Ophævelse af 26-årsreglen i ægtefællesammenføringsloven)). Et andet eksempel er i 2017 hvor et lovforslag blev vedtaget, som dispenserer udenlandsdanskere fra tilknytningskravet, hvis den danske statsborger har fået tilbud om ansættelse i Danmark inden for et fagområde, der er omfattet af en positivliste, eller med en aflønning, der er omfattet af 'beløbsordningen'. Det vil sige, hvis de har fået tilbud et job, som enten står på listerne over erhverv, hvor der er mangel på arbejdskraft i Danmark, eller med tilbud om en høj løn. Hvis disse krav er opfyldt, kan hjemvendende udenlandsdanskere umiddelbart tage deres familiemedlemmer med til Danmark.

¹² Eksempelvis kan der dispenseres for tilknytningskravet, hvis flygtninge, der ønsker at bringe deres familier ind, fortsat risikerer forfølgelse i deres hjemland. Der kan også ske fravigelse fra 24-års reglen for flygtninge (Hvidtfeldt & Schultz-Nielsen 2017: 49).

¹³ Jf. Udlændingeloven 57,3, som dækker personer, der er berettiget til international beskyttelse som følge af udbredt og vilkårlig vold i hjemlandet.

begrænse indvandringen af flygtninge og øge tilstrømningen af (særligt højtuddannede) arbejdsmigranter. Således er familiemedlemmer til arbejdsmigranter ikke underlagt samme generelle krav som andre ansøgere af familiesammenføring, idet de kan søge om ophold som medfølgende familie. Dette har været muligt siden maj 2012 med indførelsen af Udlændingelovens § 9 m, mens det tidligere var muligt at gøre undtagelser til de almindelige familiesammenføringsbetingelser hvis "ganske særlige grunde" talte herfor (Nørgaard 2021: 136-137).

Til trods for at indvandrere for fyrre år siden blev ligestillede med danske statsborgere i forhold til adgangen til familiesammenføring, er vilkårene altså gradvist blevet ændret, således at der i dag gælder en række forskellige betingelser og krav afhængigt af sponsorens opholdsstatus, som i særdeleshed forfordeler personer uden dansk statsborgerskab (forskellene i kravene, der gælder i dag, er nærmere uddybet i afsnit 8.1).

4.1.3/ Differentiering i adgangen til sociale ydelser

Den 1. januar 1999 blev Integrationsloven indført. Et af hovedelementerne i Integrationsloven var indførelsen af et obligatorisk introduktionsprogram for nytilkomne udlændinge. Foruden dette krav i forhold til adgang til sociale ydelser indførtes med Integrationsloven en ny overførselsindkomst for nytilkomne udlændinge – introduktionsydelse – som var ca. 2000 kr. under niveauet for kontanthjælp. Introduktionsydelsen blev dog afskaffet igen allerede efter få måneder (Bolvig & Arendt 2018: 11; SPLASH-db.eu 2016). Med undtagelse af de få måneder hvor integrationsydelsen var i kraft modtog indvandrere således kontanthjælp på lige fod med danske statsborgere, såfremt de opfyldte betingelserne herfor. Dette varede ved frem til 2002. Et af de mest betydningsfulde tiltag i 2002-reformpakken var beslutningen om at beskære kontanthjælpen for indvandrere, der havde boet i Danmark i mindre end 7 af de sidste 8 år (Lov om ændring af lov om aktiv socialpolitik og integrationsloven 2002). Kontanthjælpen for denne gruppe borgere blev erstattet med et nyt ydelsessystem - starthjælpen - svarende til en ydelsesoverførsel på cirka det halve. Starthjælpen blev afskaffet igen i 2012, men genindført i 2015, nu igen med betegnelsen integrationsydelse, og ligeledes svarende til det halve af kontanthjælpen. I 2019 ændrede ydelsen navn til henholdsvis "selvforsørgelses- og hjemrejseydelse" eller "overgangsydelse", alt efter om man er flygtning eller familiesammenført. I samme periode blev optjeningstiden for at opnå kontanthjælp sat op til 9 år (Bendixen & Lauritzen 2022, Borger.dk: Selvforsørgelses- og hjemrejseydelse eller overgangsydelse).

For andre sociale ydelser såsom børne- og ungedydelse introduceredes en art differentieret adgang også løbende. Frem til 2012 havde indvandrere mulighed for at søge om børne- og ungedydelse på lige fod med danske statsborgere, men med virkning fra 2012 indføres et optjeningsprincip, hvorefter retten til den fulde børne- og ungedydelse blev betinget af, at personerne havde haft bopæl eller beskæftigelse i Danmark i to år inden for de seneste 10 år. Retten optjenes gradvist.¹⁴ Optjeningsprincippet blev yderligere hævet fra to til seks år 1. januar 2018 (Skatteministeriet 2023).¹⁵ Optjeningsprincippet gælder også danske statsborgere, men hvor danske statsborgere kan medregne ophold i EU/EØS-lande eller Schweiz, er dette ikke muligt for tredjelandsstatsborgere.

Udviklingen i adgangen til folkepension er lidt anderledes, og i begyndelsen modsat. Her var der oprindeligt en differentieret adgang, som så blev gjort mere universel, for derefter af flere omgange at blive strammet og siden åbnet igen. Frem til Danmarks EF-medlemskab i 1973 blev folkepension tilkendt på grundlag af dansk statsborgerskab, hvorved indvandrere uden dansk statsborgerskab ingen ret havde. EF-retten gjorde det nødvendigt at ændre dette forhold. I stedet indførtes et 40 års opholdskrav (fra det fyldte 15. år til pensionsalderen) for ret til fuld folkepension (Martinsen 2020). Dette dog først efter ét år med fast bopæl i Danmark. Hvis

¹⁴ Retten blev optjent gradvist, således at efter ½ års bopæl eller beskæftigelse var der ret til 25 pct. af den fulde ydelse, efter 1 år var der ret til 50 pct. af den fulde ydelse og efter 1½ år var der ret til 75 pct. af den fulde ydelse (Skatteministeriet: Børne- og ungedydelse - en historisk oversigt).

¹⁵ Herefter optjenes retten gradvist således at der efter ½ års bopæl eller beskæftigelse er ret til 8,3 pct. af den fulde ydelse, efter 1 år er der ret til 16,7 pct. af den fulde ydelse og efter 1½ år er der ret til 25 pct. af den fulde ydelse etc.

personen ikke opfylder betingelsen for fuld folkepension, modtages en relativ procentandel af den.

Et forhold, som ændres løbende over årene, er særregler for flygtninge om, hvorvidt deres bopælstid i hjemlandet medregnes. I 1984 gennemførtes en lovændring vedrørende optjeningsprincippet, så flygtninges bopælstid i hjemlandet blev medregnet på linje med bopælstiden i Danmark (Dansk Flygtningehjælp 2018). Hermed ligestilledes flygtninge med personer med dansk statsborgerskab bosat i Danmark. Denne regel blev siden ophævet i 2010, genindført i 2014 og ophævet igen i 2018 (Institut for Menneskerettigheder 2018). Derudover indførtes allerede i 1984 en væsentlig differentiering, idet kravet om minimum et års fast bopæl i Danmark blev udvidet til tre år – både for danske statsborgere og flygtninge, imens øvrige indvandrere skal have opholdt sig mindst 10 år i Danmark, fem år umiddelbart før pensionen udbetales (Haanes-Olsen 1987, Martinsen 2020).

Hvor flygtninge i de perioder, hvor bopæl i hjemlandet medregnes, har været ligestillede med stationære danske statsborgere hvad angår retten til fuld pension, er der overordnet set for ovennævnte sociale ydelser, såvel som for personer med andre typer opholdsstatus, løbende indført forskellige vilkår, således at personer uden dansk statsborgerskab generelt er stillet svagere end personer med dansk statsborgerskab.

4.1.4/ Opsamlende om udviklingen i differentiering

Selvom Danmark fra 1983 havde en af de mest liberale udlændingelove i Europa, er der løbende blevet indført lovgivning – særligt kan fremhæves ændringer indført i 2002, 2010, 2012, 2015 og 2018 – der har stillet udlændinge – og primært flygtninge og familiemigranter – over for en række andre vilkår end danske statsborgere, både i forhold til retten til familiesammenføring og adgangen til sociale ydelser. At være bosat i Danmark uden dansk statsborgerskab er således generelt set blevet mindre attraktivt over årene – hvilket også har været det politiske mål.

5.0 Økonomiske vilkår

I dette første afsnit behandles økonomiske aspekter af differentiering imellem personer bosat i Danmark med og uden dansk statsborgerskab.

Som grundlag for en række ophold, og forlængelse af ophold, i Danmark gælder kravet om selvforsørgelse og forsørgelse af eventuelt medfølgende familiemedlemmer. Dette indebærer for nogle typer af opholdsgrundlag, at man ingen offentlige ydelser må modtage (opholdstilladelse som studerende eller med henblik på dansk autorisation, f.eks. til tandlæge), mens det for andre opholdsgrundlag betyder, at personer (i særlige perioder) ikke må modtage ydelser efter lov om aktiv socialpolitik og integrationsloven (f.eks. familiesammenførte og/eller deres ægtefæller). Derudover er der en række typer af ophold, som afskærer personer uden dansk statsborgerskab fra at blive økonomisk ligestillede med danske statsborgere. F.eks. kan personer med tredjelandstatsborgerskab ikke modtage folke- førtids- eller seniorpension med mindre de har været bosat i Danmark i ti år, heraf fem år op til pensionen udbetales. Endvidere gælder der en række andre vilkår for køb af fast ejendom for personer uden dansk statsborgerskab.

Nedenfor skitserer vi den differentierede adgang til forskellige typer af offentlige ydelser, og til adgang til at optage lån og købe fast ejendom, afhængigt af opholdsgrundlag og længden af ophold i Danmark.

5.1/ Ydelser efter lov om aktiv socialpolitik og integrationsloven

Vi ser først på differentieringen i ydelser efter lov om aktiv socialpolitik og integrationsloven. Eksempler på sådanne ydelser er kontanthjælp, selvforsørgelses- og hjemrejseydelse/overgangsydelse, revalidering, ressourceforløbsydelse og uddannelseshjælp. Differentieringen gælder ikke blot retten til at modtage sådanne ydelser, men også de afledte følger *for andre rettigheder* af at modtage dem.

5.1.1/ Kontanthjælp og alternativet: Selvforsørgelses- og hjemrejseydelse/overgangsydelse

Kontanthjælp er principielt en universel rettighed for alle borgere, når man har opholdt sig i Danmark i minimum 9 år ud af de seneste 10 år og har opfyldt beskæftigelseskravet – 2 år og 6 måneders ordinær fuldtidsbeskæftigelse inden for de seneste 10 år (Borger: Selvforsørgelses- og hjemrejseydelse eller overgangsydelse). For danske statsborgere kan perioder, hvori de har boet i et andet EU/EØS land, medregnes i opfyldelsen af bopælskravet (dette kommer dog an på en konkret vurdering af borgerens samlede tilknytning til Danmark) (Borger: Selvforsørgelses- og hjemrejseydelse eller overgangsydelse med henvisning til: Udlændinge-, Integrations-, og Boligministeriet 2016), imens dette ikke er tilfældet for tredjelandstatsborgere.

Dette betyder, at personer, som har boet i Danmark i mindre end 9 år ud af de seneste 10 år, ikke har ret til kontanthjælp (med undtagelse af ovennævnte), men i stedet selvforsørgelses- og hjemrejseydelse eller overgangsydelse (såfremt vedkommende opfylder de samme betingelser som for kontanthjælp). Satserne for selvforsørgelses- og hjemrejseydelse og overgangsydelse er betydeligt lavere end for kontanthjælp.

Kravet om at man skal have opholdt sig lovligt i Danmark i sammenlagt 9 år inden for de seneste 10 år og beskæftigelseskravet gælder ikke for EU/EØS-borgere og deres nære familie, som har udnyttet deres ret til fri bevægelighed som arbejdstagere m.v. Har EU/EØS borgere opnået tidsubegrænset ophold (hvilket de får ret til efter 5 års lovligt ophold i Danmark), har de adgang til kontanthjælp på samme vilkår som (fastboende) danske statsborgere.

Kan EU/EØS borgere dokumentere ophold som 'vandrende arbejdstager' eller selvstændig erhvervsdrivende (jf. retten i medfør af EU-ret til frit at slå sig ned og tage arbejde i et andet medlemsland, den såkaldte 'arbejdskraftens fri bevægelighed'), ligestilles de ligeledes med (fastboende) danske statsborgere i tilfælde af arbejdsløshed (Samarbejdsforum 2017: 3-4).

I dag er det kun personer, der er kommet til landet efter 2008, som skal opfylde beskæftigelseskravet for at opnå ret til kontanthjælp, men ifølge en aftale indgået i oktober 2023 skal alle borgere opfylde beskæftigelseskravet fra 1. juli 2025 (Beskæftigelsesministeriet 2023).

5.1.2/ Ydelser efter lov om aktiv socialpolitik og integrationsloven for personer på en SIRI-ordning samt deres medfølgende familie

Har man opholdstilladelse i Danmark som studerende, arbejdstager hos en bestemt arbejdsgiver (jf. Positivlisten, beløbsordningen, fast track-ordningen, særlige individuelle kvalifikationer, fodermester eller driftsleder¹⁶), forsker, gæsteforsker, ph.d.-studerende, opholdstilladelse fordi man har egen virksomhed, etableringskort, greencard eller au-pair, har man opholdstilladelse på baggrund af en af Styrelsen for International Rekruttering og Integration (SIRI)s ordninger. Uanset hvilken af de nævnte SIRI-ordninger, der ligger til grund for ens opholdstilladelse, gælder det, at man ikke må modtage ydelser efter lov om aktiv socialpolitik, herunder kontanthjælp, starthjælp, sygedagpenge eller barseldagpenge (Nydanmark: Offentlige ydelser, når du har en opholdstilladelse fra SIRI).

Hvis man har ophold i Danmark som medfølgende familie til arbejdstager, er man omfattet af forsørgelseskravet og må da heller ikke modtage offentlige ydelser efter lov om aktiv socialpolitik (Nydanmark: Offentlige ydelser, når du har en opholdstilladelse fra SIRI).

5.1.3/ Ydelser efter lov om aktiv socialpolitik og integrationsloven ægtefællesammenførte

Der gælder et selvforsørgelseskrav for familiesammenføring med ægtefælle for såvel ansøgeren som ansøgerens ægtefælle. Det betyder at hvis en familiesammenført og/eller dennes ægtefælle modtager offentlig hjælp efter lov om aktiv socialpolitik eller integrationsloven, så kan det have negativ betydning for, hvorvidt man kan få forlænget sin midlertidige opholdstilladelse samt for en ansøgning om permanent opholdstilladelse. Reelt betyder dette at familiesammenførte ikke må modtage ydelser efter lov om aktiv socialpolitik eller integrationsloven, hvis de ønsker at forblive i landet, indtil de har opnået permanent ophold (Nydanmark: Ansøg om forlængelse af opholdstilladelse som ægtefælle).

¹⁶ I Danmark kan man få opholdstilladelse som arbejdstager efter en række forskellige ordninger. De mest anvendte i 2022 var Fast track-ordningen, beløbsordningen og opholdstilladelse som fodermester eller driftsleder inden for landbruget (Styrelsen for International Rekruttering og Integration 2023). Fast track-ordningen er en ordning, som gør det hurtigere og mere fleksibelt for certificerede virksomheder at hente udenlandske medarbejdere til Danmark. Ordningen giver udenlandske lønmodtagere mulighed for at tage arbejde, før deres ansøgning om opholds- og arbejdstilladelse er behandlet. Ordningen dækker fem spor: beløbssporet, det supplerende beløbsspor, korttidssporet, forskersporet og uddannelsessporet (dette ligner, men er ikke det samme som ordningerne med samme navne. Eksempelvis er beløbssporets årlige indkomstkraav det samme som ved beløbsordningen, men der er yderligere krav til sporet). (For uddybning: Nydanmark: Fast track-ordningen). Man kan søge om opholdstilladelse efter beløbsordningen, såfremt man bliver tilbudt et job med en høj løn (Nydanmark: Beløbsordningen), mens man kan søge via positivlisterne, hvis man har fået tilbudt et job, som indgår på en af de to lister over jobs med mangel på kvalificeret arbejdskraft (Nydanmark: Positivlisterne). At søge om opholds- og arbejdstilladelse efter "særlige individuelle kvalifikationer" betyder, at man er blevet tilbudt et job, som er tæt knyttet til ens kvalifikationer, hvorfor man er den eneste, som kan varetage jobbet (Nydanmark: Særlige individuelle kvalifikationer). Slutteligt kan man søge om opholds- og arbejdstilladelse, hvis man er ansat som fodermester eller driftsleder inden for landbruget (Nydanmark: Fodermester og driftsledere).

5.1.4/ Konsekvenser af modtagelse af ydelser efter lov om aktiv socialpolitik og integrationsloven

5.1.4.1/ Konsekvenser for ansøgning om forlængelse af midlertidigt ophold for ægtefællesammenførte

Som nævnt ovenfor gælder et selvforsørgelseskrav både for ansøgeren og ansøgerens ægtefælle i relation til familiesammenføring. Hvis opholdstilladelsen i første omgang er opnået som resultat af en familiesammenføring, indebærer kravet, at hverken ansøgeren eller ansøgerens ægtefælle fortsat må modtage ydelser efter lov om aktiv socialpolitik eller integrationsloven, hvis de ønsker at ansøge om forlængelse af midlertidig opholdstilladelse (Nyidanmark: Ansøg om forlængelse af opholdstilladelse som ægtefælle).

5.1.4.2/ Konsekvenser for ansøgning om permanent ophold og dansk statsborgerskab

For ansøgning om permanent opholdstilladelse er det en betingelse, at man de sidste fire år forud for indgivelsen af ansøgningen, og indtil Udlændingestyrelsen har behandlet ansøgningen, ikke har modtaget offentlig hjælp efter lov om aktiv socialpolitik eller integrationsloven (Ny i Danmark: Offentlig hjælp: Familiesammenføring og permanent ophold).

Når man som familiesammenført har opnået permanent opholdstilladelse, kan man modtage ydelser efter lov om aktiv socialpolitik eller integrationsloven, uden at det har indflydelse på ens opholdsstatus. Dog spiller det ind på ens muligheder for at opnå dansk statsborgerskab, idet man ikke må have modtaget offentlige ydelser efter lov om aktiv socialpolitik eller integrationsloven inden for de sidste 2 år og ikke mere end 4 måneder inden for de sidste 5 år (Udlændinge og Integrationsministeriet: Dansk statsborgerskab. Betingelser: Selvforsørgelse). Dette gælder generelt set alle udlændinge, der søger dansk statsborgerskab (Udlændinge og Integrationsministeriet: Dansk statsborgerskab. Betingelser: Selvforsørgelse).

Tabel 5.1: Mulighed for ydelser efter lov om aktiv socialpolitik og integrationsloven uden konsekvenser for statusændring

	Dansk statsborger	Familiesammenført	SIRIs ordninger (undtagen studerende) + medfølgende familie	EU/EØS-borger	Permanent opholdstilladelse
Ret til ydelser efter lov om aktiv socialpolitik og integrationsloven	Ja	Nej	Nej	Ja, hvis man har permanent ophold eller kan dokumentere ophold som 'vandrende arbejdstager'	Ja, men kan have betydning for, hvornår man kan søge om dansk statsborgerskab

5.2/ Dagpenge (Arbejdsløshedsdagpenge, sygedagpenge, barselsdagpenge)

Dagpenge er ikke en social ydelse som kontanthjælp og selvforsørgelses- og hjemrejseydelse. Derfor har det at modtage dagpenge ikke samme negative konsekvens for eksempelvis en ansøgning om forlængelse af midlertidig opholdstilladelse, permanent opholdstilladelse eller dansk statsborgerskab (Refugees: A-kasse og dagpenge).

I tiden før 1. februar 2020 skulle personer uden dansk statsborgerskab opfylde et opholdskrav for at opnå ret til dagpenge. Kravet betød, at man skulle have opholdt sig i Danmark (eller i et andet EU/EØS-land eller Schweiz) i syv år inden for de seneste 12 år for at få ret til danske dagpenge. Opholdskravet blev dog afskaffet d. 1. februar 2020 med den begrundelse, at det hæmmede den internationale mobilitet og fik folk til at melde sig ud af A-kasser og derigennem svækkede dagpengesystemet (Beskæftigelsesministeriet: Opholdskravet for dagpenge afskaffes 1. februar). Med andre ord gælder nu de samme dagpengeregler for danske statsborgere som for personer på midlertidig eller permanent ophold.

Men på trods af, at *adgangen* til dagpenge nu er den samme som for danske statsborgere – og at det som udgangspunkt ikke har samme negative betydning for, *hvorvidt* man kan få forlænget sin midlertidige opholdstilladelse, få permanent opholdstilladelse eller dansk statsborgerskab – så kan længden på perioden, hvori man modtager dagpenge, alligevel have betydning for, *hvornår* man kan søge om dansk statsborgerskab. For at opnå dansk statsborgerskab er det nemlig et krav, at man skal være selvforsørgende (ikke modtage offentlig hjælp efter lov om aktiv socialpolitik og integrationsloven) i de seneste 2 år forud for indgivelse af ansøgningen. Derudover må man ikke modtage offentlig forsørgelse i mere end fire måneder inden for de seneste fem år. Søger man om dansk statsborgerskab, bliver perioder på dagpenge (arbejdsledshedsdagpenge, sygedagpenge og barselsdagpenge) på mere end sammenlagt 4 måneder lagt til den periode, som man skal være selvforsørgende. Har man eksempelvis modtaget dagpenge i sammenlagt 6 måneder, bliver den samlede periode, hvori man skal være selvforsørgende, ændret til 5 år og 2 måneder (Udlændinge og Integrationsministeriet: Dansk statsborgerskab, betingelser: Selvforsørgelse; Advodan: Hvad skal der til for at opnå dansk statsborgerskab?; Refugees: A-kasse og dagpenge).

Ligesom for ydelser efter lov om aktiv socialpolitik og integrationsloven må personer, der opholder sig i Danmark som studerende på en SIRI-ordning ikke modtage nogen form for dagpenge, da både de og deres familie skal være fuldkommen selvforsørgende (Nyidanmark: Offentlige ydelser, når du har en opholdstilladelse fra SIRI). Selvom arbejdsledshedsdagpenge ikke er relevant for gruppen af studerende, så får eksempelvis danske studerende på barsel enten barselsdagpenge eller ekstra SU-klip, men heller ikke dette gør sig gældende for studerende på en SIRI-ordning (se endvidere afsnit 4.5 om adgang til SU).

Har man opholdstilladelse efter beløbsordningen, fast-track ordningen, positivlisten, særlige individuelle kvalifikationer, som fodermester eller driftsleder eller efter andre erhvervsordninger, hvor arbejdstilladelsen er gyldig hos én bestemt arbejdsgiver, må man dog gerne modtage barselsdagpenge (Nyidanmark: Hvis du skal have barn).

Hvis man derimod har opholdstilladelse med henblik på at opnå dansk autorisation som læge eller tandlæge, skal man forsørge sig selv og sine eventuelle familiemedlemmer og må ikke modtage hjælp fra det offentlige, heller ikke barselsdagpenge (Nyidanmark: Hvis du skal have barn).

Har man midlertidig opholdstilladelse og ønsker at ansøge om permanent ophold, er det et krav, at man skal være i fuldtidsbeskæftigelse (30 timer ugentligt) i minimum tre år og seks måneder inden for de seneste fire år (beskæftigelseskravet). Dagpenge tæller ikke med som fuldtidsbeskæftigelse, og længden på perioden, hvor man har været på dagpenge, kan således have betydning for om man opfylder beskæftigelseskravet for permanent ophold (Nyidanmark: Ansøg om permanent opholdstilladelse).

Tabel 5.2 Adgang til dagpenge

	Dansk statsborger	Permanent opholdstilladelse	Midlertidig opholdstilladelse	Beløbsordning, fast-track ordning, positivlisten eller særlige individuelle kvalifikationer	Studerende (SIRI) + medfølgende familie	Opholdstilladelse med henblik på at opnå dansk autorisation
Ret til dagpenge	Ja	Ja, men har betydning for, hvornår man kan søge om dansk statsborgerskab	Ja, men længden af perioden på dagpenge kan have betydning for, hvorvidt man opfylder beskæftigelseskravet for	Nej, med undtagelse af barselsdagpenge	Nej	Nej

			permanent ophold.			
--	--	--	-------------------	--	--	--

5.3/ Folke-, førtids- eller seniorpension

For at få folke-, førtids-, eller seniorpension gælder det for alle, at man som udgangspunkt skal 1) have dansk statsborgerskab, 2) bo fast i Danmark og 3) have boet i Danmark i tre år i perioden fra man fylder 15 år, til at man når folkepensionsalderen (Borger: Krav til bopæl og statsborgerskab for folke- og førtidspensionister).

5.3.1/ Undtagelser til kravet om dansk statsborgerskab

Hvis man ikke er dansk statsborger, skal man som udgangspunkt have boet i Danmark i mindst 10 år fra man fylder 15 år, til at man når folkepensionsalderen, samt i mindst 5 år op til at man får bevilliget pensionen. (Borger: Krav til bopæl og statsborgerskab for folke- og førtidspensionister: Hvis jeg ikke er dansk statsborger?).

Kravet om statsborgerskab gælder ikke for arbejdstagere og selvstændige samt studerende, der er statsborgere i et EU/EØS-land eller Schweiz og deres familiemedlemmer. Flygtninge har desuden ret til dansk pension på lige fod med danske statsborgere, hvis de har fået opholdstilladelse efter § 7 eller § 8 i udlændingeloven (dvs. konventionsflygtning, 'de facto'/'b-status' flygtning, flygtning med midlertidig generel beskyttelsesstatus eller som kvoteflygtning¹⁷) (Star: Betingelser for folkepension: Undtagelser fra krav om dansk statsborgerskab; Borger: Krav til bopæl og statsborgerskab for folke- og førtidspensionister: Hvis jeg ikke er dansk statsborger).

5.3.2/ Undtagelser til kravet om fast bopæl

Personer med dansk statsborgerskab kan undtages fra kravet om fast bopæl i Danmark, hvis de har haft bopæl i Danmark i mindst 30 år mellem det fyldte 15. år og folkepensionsalderen. Endvidere kan danske statsborgere medtage pension til udlandet, hvis de har haft mindst 10 års bopæl i Danmark i tiden fra det fyldte 15. år eller har haft bopæl i Danmark i mindst 1/4 af tiden fra det fyldte 15. år og indtil det tidspunkt, hvorfra pensionen gives. For tredjelandstatsborgere kan bopælskravet kun afviges, hvis der er en konvention med det land, de kommer fra (Star: Betingelser for folkepension: Undtagelser fra kravet om fast bopæl i Danmark).

Arbejdstagere og selvstændige samt studerende, der er statsborger i et EU/EØS-land eller Schweiz samt deres familiemedlemmer, kan få udbetalt pension på samme vilkår i et andet EU/EØS-land eller Schweiz som i Danmark (Star: Betingelser for folkepension: Undtagelser fra kravet om fast bopæl i Danmark).

5.3.3/ Undtagelser til kravet om bopælstid

For arbejdstagere og selvstændige samt studerende, der er statsborger i et EU/EØS-land eller Schweiz samt deres familiemedlemmer, medregnes optjeningsperioder i andre EU/EØS-lande i de tre år. De kan dermed nøjes med 1 års beskæftigelse eller bopæl i Danmark for at åbne retten til dansk pension. For andre udlændinge kan bopælskravet fraviges, hvis der er en konvention med det land, de kommer fra. Hvis man er flygtning, tæller den tid, som man har boet i det land, man kommer fra, og i det land, som man er anerkendt som flygtning i, med i kravet om tre års bopælstid (Star: Betingelser for folkepension: Undtagelser fra kravet om tre års fast bopæl i riget; Borger: Krav til bopæl og statsborgerskab for folke- og førtidspensionister: Hvis jeg ikke er dansk statsborger).

¹⁷ Har man opholdstilladelse efter § 8 betyder det, at man er ankommet som led i en aftale med De Forenede Nationers Højkommissær for Flygtninge eller lignende international aftale. Begge har udgangspunkt i Flygtningekonventionen af 28. juli 1951 (For uddybende forklaring: Udlændingeloven 2019).

5.3.4/ Optjeningsprincippet

Indtil nu er det blevet gennemgået, hvornår og på hvilke betingelser, der kan opnås ret til dansk pension. Med hensyn til folkepension, betyder opfyldelsen af disse krav imidlertid ikke, at man har ret til *fuld* folkepension.

I Danmark gælder nemlig et optjeningsprincip for alle borgere. Princippet indebærer, at man gradvist optjener ret til fuld folkepension baseret på sin opholdstid i Danmark. Ret til fuld folkepension er betinget af 40 års fast bopæl i Danmark, fra man fylder 15 til folkepensionsalderen. Hvis en person ikke har haft bopæl i Danmark (Færøerne eller Grønland) i 40 år, vil personen kun modtage en andel af en fuld dansk pension, svarende til den andel af de 40 år, som personen har boet i Danmark (Færøerne eller Grønland) (Star: Betingelser for folkepension; Borger: Krav til bopæl og statsborgerskab for folke- og førtidspensionister: Kan jeg have ret til en del af pensionen (Brøkpension)). Dette betyder også, at jo ældre man er ved ankomst til Danmark, jo mindre en andel af pensionen kan man nå at optjene ret til.

Tablet 5.3: Adgang til folke-, førtids- eller seniorpension

	Dansk statsborgerskab	EU/EØS/Schweizisk statsborger	Flytning med opholdstilladelse efter 5 7 eller 5 8 i Udlændingeloven	Tredjelandstatsborger (både midlertidig og permanent status), som ikke er flygtninge.
Ret til folke-, førtids- eller seniorpension	Ja, såfremt man har boet i DK i minimum 3 år.	Ja, såfremt man har optjent ret til pension i min. 3 år i et EU/EØS-land, Schweiz eller Storbritannien, heraf min. 1 år i Danmark.	Ja, såfremt man har optjent ret til pension i min. 3 år i det land, som man kommer fra og i Danmark.	Nej, medmindre man 1) har boet i Danmark i mindst 10 år i perioden fra man fyldte 15 år, til man når folkepensionsalderen, 2) har boet i Danmark i mindst fem år op til, at man får bevilliget pensionen og 3) bor fast i Danmark, <i>eller</i> hvis der er en konvention med det land man kommer fra.

5.4/ Børnepenge

For danske statsborgere, der har været bosat i udlandet og flytter tilbage til Danmark, samt for EU/EØS-borgere, Schweiziske statsborgere og tredjelandstatsborger gælder et optjeningsprincip for retten til familieydelse. For at få ret til fuld familieydelse, skal man have boet eller arbejdet i Danmark i mindst 6 år inden for de sidste 10 år – eller i mindst 2 år, hvis man har fået børne- og ungeydelse før 1. januar 2018 (Borger: Børne- og ungeydelse). For hvert halve år op til de 6 år optjener man 8,3 procent af den fulde ydelse. Eksempelvis har personer, der har boet eller arbejdet i Danmark i 1,5 år, ret til 25% af den fulde ydelse (Borger: Familieydelse til EU/EØS-borgere og danskere, der flytter tilbage til Danmark).

Mens tredjelandstatsborgere udelukkende kan medregne perioden, hvori vedkommende har boet eller arbejdet i Danmark, kan man som dansk statsborger, EU/EØS-borgere og schweiziske statsborger ligeledes medregne perioder, hvori man har optjent ret til familieydelse i andre EU-/EØS-lande eller Schweiz (Borger: Familieydelse til EU/EØS-borgere og danskere, der flytter tilbage til Danmark).

Tablet 5.4: Ret til børnepenge og "optjeningsprincippet"

	Dansk statsborger	EU-/EØS-statsborger eller schweizisk statsborger	Tredjelandstatsborger
Ret til børnepenge	Optjeningsprincip. Optjent ret til familieydelse i EU/EØS-lande eller Schweiz tæller med	Optjeningsprincip. Optjent ret til familieydelse i EU/EØS-lande eller Schweiz tæller med	Optjeningsprincip gælder. Man kan udelukkende medregne perioden, hvori man har optjent ret til familieydelse i Danmark.

5.5/ SU

Som udenlandsk statsborger kan man som udgangspunkt ikke få dansk SU, medmindre man søger om "ligestilling" i retten til SU med danske statsborgere eller efter EU-retten (SU.dk: Udenlandsk statsborger). Er man tredjelandsstatsborger og har opholdstilladelse som studerende, må man dog ikke modtage SU (SU.dk: Udenlandsk statsborger). Man kan søge om ligestilling efter enten danske regler eller EU-retten. Afhængigt af hvilke regler, man søger efter, skal forskellige betingelser opfyldes.

5.5.1/ Ligestilling til SU efter danske regler

Søger man om ligestilling efter danske regler, skal en af følgende betingelser opfyldes: 1) Man kom til Danmark sammen med sine forældre, inden man fyldte 20 år, 2) Man har i mindst to år været gift med en dansk statsborger, 3) Man arbejder og har haft arbejde i Danmark i mindst to år, 4) Man har opholdt sig i Danmark i mindst 5 år (gælder imidlertid ikke såfremt ens opholdsgrundlag er, at man er studerende), 5) Man er fra det danske mindretal i Sydslesvig, 6) Man er omfattet af § 2 stk. 2 (flygtninge) eller § 2, stk. 3-4 (familiesammenførte udlændinge) i Lov om integration, eller 7) man er tyrkisk barn af en tyrkisk arbejdstager. Modtager man SU som følge af, at man opfylder (en af) betingelserne for ligestilling, må man ikke rejse ud af Danmark i en sammenhængende periode på mere end to år. I givet fald bortfalder retten til SU (SU.dk: Ligestilling efter danske regler).

5.5.2/ Ligestilling til SU efter EU-retten

Man kan også søge om at blive ligestillet med danske statsborger på baggrund af EU-retten, hvis man enten er statsborger i et EU-/EØS-land eller er i familie med en statsborger i et EU-/EØS-land.

5.5.2.1/ Ligestilling til SU efter EU-retten, når man er statsborger i et EU-/EØS-land
Er man EU-/EØS-statsborger og har status som arbejdstager, skal man opfylde en ud af følgende to betingelser: 1) Man er arbejdstager eller selvstændig erhvervsdrivende i Danmark ifølge EU-retten og vil fortsætte med at arbejde, mens man studerer, 2) Man har bevaret sin arbejdstagerstatus efter EU-retten på baggrund af, at man enten har været tidligere arbejdstager eller selvstændig erhvervsdrivende i Danmark, og der er kontinuitet mellem ens arbejde i Danmark og den uddannelse, man søger SU til; eller man har været arbejdstager eller selvstændig erhvervsdrivende i Danmark, men har behov for omskoling som følge af ufrivillig arbejdsløshed på grund af særlige strukturelle forhold på arbejdsmarkedet eller af helbredsmæssige årsager (SU: Du er EU-/EØS-statsborger og arbejder i Danmark).

Er man EU-/EØS-statsborger kan man ligeledes opnå ligestilling, såfremt man har været bosat i Danmark i minimum 5 år (SU: Du har boet i Danmark i mindst 5 år). Som EU-/EØS-statsborger skal man således enten være arbejdstager eller have boet i Danmark i 5 år, før man kan søge om ligestilling efter EU-retten.

5.5.2.2/ Ligestilling til SU efter EU-retten, når man er familiemedlem til en statsborger fra et EU-/EØS-land eller Schweiz

Er man familiemedlem til en EU-/EØS-statsborger eller schweizisk statsborger, som er arbejdstager, kan man opnå ligestilling efter EU-retten (Uanset hvilket land, man selv er statsborger i).

Man kan i denne forstand være familiemedlem til en EU-/EØS-statsborger eller schweizisk statsborger på følgende tre måder. 1) Hvis man er ægtefælle til en statsborger i et EU-/EØS-land eller Schweiz. Hvis man bliver skilt fra ægtefællen eller ægtefællen mister sin status som arbejdstager eller selvstændig erhvervsdrivende, så mister man retten til SU. 2) Hvis man er forældre til en statsborger i et EU-/EØS-land eller Schweiz. 3) Hvis man er barn af en statsborger i et EU-/EØS-land eller Schweiz. Man skal i dette tilfælde enten være flyttet til Danmark, inden man er fyldt 21 år, være under 21 og blive forsørget af sine forældre eller være fyldt 21 og blive forsørget af sine forældre, fordi man har et faktisk og reelt behov for forældrerens forsørgelse på trods af, at man ikke længere aldersmæssigt er et barn. Desuden kan man – ligesom

EU-/EØS-statsborgere eller schweiziske statsborgere – opnå ret til ligestilling efter EU-retten, såfremt man har boet i Danmark i minimum 5 år (SU: Ligestilling efter EU-retten: Du er i familie med en statsborger i et EU-/EØS-land eller Schweiz).

Tabel 5.5: Adgang til SU og mulighed for at søge om ligestilling

	Dansk statsborger	EU/EØS eller schweizisk statsborger	Tredjeland-statsborger	Tredjeland-statsborger med opholdstilladelse som studerende.
SU som udgangspunkt	Ja	Nej	Nej	Nej
Ligestilling til SU efter danske regler	-	Ja, såfremt man opfylder en af betingelserne herfor	Ja, såfremt man opfylder en af betingelserne herfor	Nej
Ligestilling til SU efter EU-retten	-	Nej, medmindre man har status som arbejdstager eller har været bosat i DK i mindst 5 år.	Nej, medmindre man er familiemedlem til en EU-/EØS-borger eller Schweizisk statsborger, som er arbejdstager, eller familiemedlem til en EU-/EØS-borger og man har været bosat i DK i mindst 5 år.	Nej

5.6/ Køb af fast ejendom

For køb af fast ejendom (dvs. villa, byggegrund, ejerlejlighed, sommerhus, andelsbolig eller anden fast ejendom i Danmark) gælder særlige regler for dem, som ikke har dansk statsborgerskab. Reglerne gælder uanset, hvordan ejendommen anvendes. Udgangspunktet er, at hvis man ikke har sit faste og varige hjem i Danmark, eller ikke har haft bopæl i Danmark i mindst 5 år, skal man have tilladelse fra Civilstyrelsen (Civilstyrelsen: Kan jeg købe fast ejendom i Danmark?).

At have sit faste og varige hjem i Danmark er en vurdering i henhold til tilknytning til Danmark som foretages af Civilstyrelsen. I vurderingen indgår flere forhold såsom hvor længe, man har boet i Danmark, om man er gift/samlevende, om man har mindreårige børn, om man taler dansk/har taget danskurser, om man arbejder eller studerer i Danmark, og om man har en anden øvrig tilknytning til Danmark (Civilstyrelsen: Bopæl i erhvervslovens forstand). Hvorvidt man har haft fast bopæl i Danmark i mindst fem år vurderes med udgangspunkt i oplysninger fra Det Centrale Personregister (CPR), og kravet indebærer, at man bor her i fem sammenhængende år (Civilstyrelsen: Hvornår har du haft bopæl i Danmark i mindst 5 år).

Er man statsborger i et EU/EØS-land eller Schweiz, kan man under visse betingelser erhverve sig en helårsbolig i Danmark uden Civilstyrelsens tilladelse som følge af den frie bevægelighed inden for EU. I stedet skal man afgive en erklæring over for Tinglysningsretten (Civilstyrelsen: Jeg er EU/EØS-statsborger, som skal købe helårsbolig - hvilke regler gælder?). For tredjelandstatsborgere, som ikke opfylder kravet om mindst fem års fast bopæl i Danmark, er en tilladelse fra Civilstyrelsen altid en nødvendighed (Civilstyrelsen: Jeg er statsborger fra et land uden for EU/EØS og Schweiz - kan jeg købe en helårsbolig?)

At købe en sekundærbolig såsom sommerhus eller en ferieejendom kræver særlig stærk tilknytning til Danmark. Denne tilknytning vil - ligesom for ovenstående - vurderes på en række tilknytningsparametre (Civilstyrelsen: Kan jeg købe sekundærbolig?). Desuden medtager Civilstyrelsen forhold, som hvorvidt man gennem en længere periode har afholdt en væsentlig del af sine ferier i Danmark, ens familiemæssige, sproglige og kulturelle tilknytning og tilknytningen til den konkrete ejendom, som man ønsker at købe (Civilstyrelsen: Tilladelse til køb af sekundærbolig kræver en særlig stærk tilknytning til Danmark).

Tabel 5.6: Vilkår for ret til køb af fast ejendom

	Dansk statsborger	EU/EØS eller schweizisk statsborger	Tredjeland-statsborger
Ret til køb af fast ejendom	Ja	Bopæl i under fem år kræver ikke umiddelbart en tilladelse fra Civilstyrelsen, men i stedet en erklæring over for Tinglysningsretten	Bopæl i under fem år kræver en tilladelse fra Civilstyrelsen.

5.7/ Godkendelse til lån

Et forhold, som ikke formelt er reguleret ved lov, er adgangen til at optage lån. Imidlertid eksisterer en lov om etnisk ligebehandling (LBK nr. 438 af 16/05/2012) samt en lov om god skik for finansielle virksomheder (BEK nr. 1094 af 14/09/2015). Selv om der ikke differentieres lov-mæssigt, er der imidlertid en etableret forskelsbehandling i bankernes almindelige praksis. Det er som udgangspunkt banker selv, der fastsætter reglerne for, hvornår og til hvem, de vil låne penge, uagtet henstillinger om ligebehandling.

Tendensen har over længere tid været, at banker og sparekasser stiller strengere krav for at godkende til lån til personer med midlertidig/permanent opholdstilladelse end til personer med dansk statsborgerskab. Finanstilsynet har eksempelvis givet "Lån og Spar" banken besked på at stoppe en diskriminerende praksis, fordi banken krævede, at udlændinge skulle stille med 20% i udbetaling ved sommerhuskøb - et krav, som ikke gjaldt kunder med dansk statsborgerskab (Børsen 2015a). Også i online-låneportalen "udenombanken.dk" bliver der hyppigt stillet spørgsmål fra udlændinge, som har brug for at låne penge, men som gentagne gange er blevet afvist af banken, fordi de ikke har dansk statsborgerskab (Børsen 2015b). Der eksisterer også eksempler, hvor ligebehandlingsnævnet er gået ind i sager om afvisning af lån på baggrund af oplysninger om ansøgerens statsborgerskab og fødeland, og hvor sådanne afvisninger er fastslået som værende i strid med lov om etnisk ligebehandling (se f.eks. Ligebehandlingsnævnets kendelse 10074 af 10.12.2010).

Ligeledes bliver der på den danske side Pengebloggen.dk jævnligt stillet spørgsmål fra personer uden dansk statsborgerskab om, hvor de kan låne penge. Her bliver det slået fast, at det langt fra er alle udbydere, der låner penge til personer uden dansk statsborgerskab. Hos mange lånefirmaer er det tilsvarende en del af kravene i kreditvurderingen, at man har statsborgerskab. For ikke-statsborgere er det således en forudsætning for at kunne låne penge, at man sætter tid af til at sammenligne og sortere i lånefirmaer, som har eller ikke har et krav om statsborgerskab (Pengebloggen: Sådan låner du penge uden statsborgerskab).

6.0 Personlige vilkår

I dette afsnit ser vi nærmere på forskelle i personlige vilkår afhængigt af opholdsstatus, herunder retten til familiesammenføring, men også forskelle i konsekvenserne, når grundlaget for ens opholdstilladelse bortfalder, samt forskelle i retten til frit at vælge bopæl og konsekvenser af valget af bopæl.

6.1/ Ret til familiesammenføring

Med familiesammenføring henvises til retten til at få et familiemedlem til Danmark på lovligt ophold. Nedenfor omtaler vi 'ægtefæller', da dette er den typiske form for familiesammenføring – altså at en herboende borger får sin udenlandske ægtefælle til Danmark – men de omtalte regler gælder også for andre typer af familiemedlemmer, som man efter gældende lov kan blive sammenført med (f.eks. fast samlever, barn, og forældre til barn under 18). En mere generel term for den herboende part er sponsor.

6.1.1/ For ægtefæller i Danmark, som enten har dansk eller nordisk statsborgerskab

Hvad angår retten til familiesammenføring for personer, som enten har dansk eller nordisk statsborgerskab gælder følgende krav til begge parter (herboende og ansøgeren): 1) Et gyldigt ægteskab indgået efter eget ønske eller et dokumenteret fast samliv¹⁸, 2) Begge parter skal være fyldt 24 år, 3) Integrationskravet¹⁹ medmindre den herboende ægtefælle a) har mindreårige hjemmeboende børn med selvstændig tilknytning til Danmark eller har samvær med mindreårige særbørn²⁰ eller b) er alvorligt syg eller har et alvorligt handicap. 4) Begge skal deltage aktivt i ansøgerens danskuddannelse og integration (Nyidanmark: Ansøg om ægtefællesammenføring).

Krav for den herboende udgør 1) at man skal bo fast i Danmark i en selvstændig bolig, 2) at boligen ikke må være placeret i et boligområde, som er omfattet af boligkravlisten, 3) at man skal være selvforsørgende, 4) at man skal stille økonomisk sikkerhed, 5) at man ikke må være dømt for vold mod ægtefælle, og 6) at man opfylder sin del af integrationskravet (Nyidanmark: Ansøg om ægtefællesammenføring).

Krav for ansøgeren er 1) at man minimum en gang har besøgt Danmark, 2) at man lever op til sin del af integrationskravet, og 3) at man – når man kommer til Danmark – skal have bestået danskprøven på A1-niveau senest 6 måneder efter ankomst, samt har bestået danskprøven på A2-niveau senest 9 måneder efter ankomst (Nyidanmark: Ansøg om ægtefællesammenføring).

¹⁸ Et fast samliv indebærer, at man har boet sammen i mindst 1 år og 6 måneder på en fælles adresse (Nyidanmark: Ansøgning om familiesammenføring, når din ægtefælle/samlever i Danmark er flytning).

¹⁹ Integrationskravet består i at den herboende og den ansøgende ægtefælle samlet opfylder 4 ud af 6 integrationsrelevante betingelser. En af betingelserne er dog ikke valgfri, og det er betingelsen om, at den herboende ægtefælle skal opfylde kravet om danskuddannelse. Det vil derfor sige, at parret – udover kravet om danskuddannelse – skal opfylde mindst 3 ud af de øvrige 5 betingelser, som er følgende: 1) Den herboende ægtefælle har arbejdet i Danmark i mindst 5 år, 2) Den herboende ægtefælle har en uddannelse på mindst 6 år – ud af disse 6 år skal mindst 1 år være udover folkeskolen, 3) Ansøger har enten danskuddannelse eller engelskuddannelse på et vist niveau, 4) Ansøger har arbejdet i mindst 3 af de seneste 5 år, 5) Ansøger har en uddannelse af mindst 1 års varighed (Ny i Danmark: Nye regler for ægtefællesammenføring).

²⁰ Et særbarn er et barn fra et tidligere ægteskab eller forhold, hvorfor kun den ene af de to ægtefæller eller samlever er forældre til særbarnet (legaldesk.dk: Hvad er særbørn?).

6.1.2/ For ægtefæller i Danmark, som ikke har dansk eller nordisk statsborgerskab

Har den herboende ægtefælle ikke dansk eller nordisk statsborgerskab, skal vedkommende have haft permanent opholdstilladelse i minimum 3 år, før ægtefællesammenføring er mulig. Derudover gælder det, at såfremt man har fået permanent opholdstilladelse på baggrund af en ansøgning, som blev indgivet før 27. januar 2022, så skal man opfylde de såkaldte overførte betingelser for permanent ophold. Det betyder, at den herboende, som har permanent opholdstilladelse, til stadighed skal opfylde betingelserne herfor – herunder betingelserne i forhold til bl.a. straf, forfalden gæld til det offentlige, modtagelse af offentlig hjælp efter lov om aktiv socialpolitik og integrationsloven, beskæftigelseskravet, kravet om skattepligtig indkomst mv.) (Nyidanmark: Ægtefællesammenføring - De overførte betingelser for permanent ophold).

Dermed tilvejebringer dét at have permanent opholdstilladelse ikke i sig selv en ret til ægtefællesammenføring. Har man eksempelvis fået permanent opholdstilladelse på et tidligere tidspunkt med mere lempelige betingelser herfor, er retten til ægtefællesammenføring forudsat, at man opfylder de betingelser for permanent opholdstilladelse, der gælder i dag (Nyidanmark: Ægtefællesammenføring - De overførte betingelser for permanent ophold).

Opfylder den herboende ægtefælle kravet om permanent opholdstilladelse i tre år – samt (fortsat) opfylder de gældende betingelser for permanent opholdstilladelse – skal begge parter (den herboende og ansøgeren) opfylde samme betingelser for ægtefællesammenføring som beskrevet i afsnit 6.1.1 (Nyidanmark: Ansøg om ægtefællesammenføring).

Personer, som ikke har dansk eller nordisk statsborgerskab, og som har midlertidig opholdstilladelse, kan ikke få deres ægtefælle familiesammenført – medmindre de er flygtninge (se afsnit 6.1.3 nedenfor).

6.1.3/ For personer i Danmark, som opholder sig som flygtninge

Er den herboende ægtefælle flygtning efter udlændingelovens § 7 stk. 1 eller § 7 stk. 2, kan der søges om familiesammenføring efter de generelle regler for familiesammenføring jf. afsnit 6.1.1. Der er dog undtagelse fra en række betingelser, hvis han/hun fortsat risikerer forfølgelse i hjemlandet. For personer, som har midlertidig beskyttelsesstatus efter udlændingelovens § 7. stk. 3, er det en yderligere betingelse, at den herboende ægtefælles egen opholdstilladelse er forlænget efter de første to års ophold. Når dette krav er opfyldt, skal både den herboende ægtefælle og ægtefællen, som ønskes familiesammenført, opfylde samme krav som beskrevet i afsnit 6.1.1. med mindre den herboende ægtefælle fortsat risikerer forfølgelse i sit hjemland (Nyidanmark: Ansøg om ægtefællesammenføring når din ægtefælle/samlever i Danmark er flygtning).

6.1.4/ For personer med opholdstilladelse som arbejdstager (SIRI)

Personer med opholdstilladelse som arbejdstager kan som udgangspunkt få familiesammenføringen, enten 1) idet vedkommende selv flytter til Danmark, eller 2) når vedkommende allerede opholder sig i Danmark. Kravet er, at man som medfølgende familiemedlem er ægtefælle, registreret partner, fast samlever, barn under 18 år eller øvrig familie (Nyidanmark: Medfølgende familie til arbejdstager). Derudover skal man – når man får en tilladelse som medfølgende familiemedlem – bo på samme adresse som vedkommende, der er i Danmark for at tage arbejde.

Mest afgørende gælder også et selvforsørgelseskrav, hvorefter vedkommende, der har opholdstilladelse i Danmark som studerende eller arbejdstager, skal kunne forsørge den familiesammenførte, jf. afsnit 4.1. Hverken den herboende eller den medfølgende familie må modtage hjælp efter lov om aktiv socialpolitik og integrationsloven. Sker dette, inddrages opholdstilladelsen som udgangspunkt.

6.1.5/ For personer med opholdstilladelse som studerende (SIRI)

I hovedsagen gælder de samme krav for personer med opholdstilladelse som studerende som for personer med opholdstilladelse som arbejdstager. Dog er selvforsørgelseskravet skærpet, i den forstand, at det ikke kun er ydelser efter lov om aktiv socialpolitik og integrationsloven, som inkluderes i selvforsørgelseskravet. Kravet for studerende indebærer også, at vedkommende ikke må modtage sygedagpenge, barseldagpenge, arbejdsløshedsdagpenge, boligstøtte, børnetilskud, SU mv. (jf. afsnit 4.1). Sker dette, vil opholdstilladelsen som udgangspunkt blive inddraget (Nyidanmark: Offentlige ydelser, når du har en opholdstilladelse fra SIRI).

Tabel 6.1 Ret til familiesammenføring på baggrund af opholdsstatus

	Dansk statsborger	Permanent opholdsstatus	Midlertidig opholdsstatus	Flygtning
Ret til familiesammenføring	Ja, hvis man opfylder de generelle krav for familiesammenføring for begge parter.	Ja, hvis man minimum har permanent ophold i tre år samt opfylder de gældende krav for permanent ophold. Derudover skal man opfylde de generelle krav for familiesammenføring for begge parter.	Nej, men mindre man har flygtningestatus.	Ja, hvis man opfylder de generelle krav for familiesammenføring for begge parter. Hvis herboende part fortsat risikerer forfølgelse i sit hjemland er der endvidere udtagelse fra en række betingelser. Desuden skal flygtninge med opholdsstatus efter Udlændingelovens §7 stk. 3 minimum have boet i Danmark i to år og have forlænget sin opholdstilladelse.

Tabel 6.1 (fortsat): Ret til familiesammenføring på baggrund af opholdsstatus

	Opholdstilladelse som arbejdstager	Opholdstilladelse som studerende
Ret til familiesammenføring	Ja, hvis den, som ønskes familiesammenført, er ægtefælle, registreret partner, fast samlever, barn under 18 eller øvrig familiemedlem. Efter familiesammenføringen: Man må ikke modtage ydelser efter lov om aktiv socialpolitik.	Ja, hvis den, som ønskes familiesammenført, er ægtefælle, registreret partner, fast samlever, barn under 18 eller øvrig familiemedlem. Efter familiesammenføringen: Man må ikke modtage nogen form for offentlig hjælp.

6.2/ Ret til fortsat ophold i Danmark, når grundlaget for opholdet bortfalder: Skilsmisse og dødsfald

I dette afsnit ser vi nærmere på reglerne for opholdstilladelse i Danmark, når opholdstilladelsen er givet med udgangspunkt i fast samliv med en herboende, men det faste samliv ophører som resultat af enten skilsmisse eller dødsfald. Afsnittet vedrører udelukkende vilkårene for de personer, som er blevet familiesammenført til Danmark, og hvor grundlaget for opholdet dermed i første omgang er samliv med (den herboende) ægtefælle.

Skilsmisse er en grundlæggende ret uanset opholdsstatus. Det vil sige, at alle i Danmark har ret til at blive skilt fra deres ægtefælle, uafhængigt af, om man har dansk statsborgerskab, permanent eller midlertidigt ophold, er her som flygtning eller som medfølgende familiemedlem til en person på en SIRI-ordning. Men på trods af, at der ikke differentieres i retten til at blive skilt, kan de juridiske *konsekvenser* af en skilsmisse i forhold til retten til fortsat at opholde sig i Danmark efterfølgende være forskellige afhængigt af opholdsstatus.

Personer, som i løbet af deres tid i Danmark har opnået selvstændig opholdsret i form af permanent opholdstilladelse eller dansk statsborgerskab, har ret til at forblive i landet, selv efter skilsmisse eller samlivsophør med vedkommende, som man i første omgang blev ægtefælle-sammenført til (Nyidanmark: Skilsmisse eller samlivsophør). Dette gælder som udgangspunkt ikke for personer, som er familiesammenført og har midlertidig opholdstilladelse. En midlertidig opholdstilladelse kan jf. Udlændingelovens § 19 inddrages, når grundlaget for opholdstilladelsen – i dette tilfælde samliv med ægtefællen – ikke længere er til stede (Udlændingeloven 2019). Bliver man skilt fra sin herboende ægtefælle, bortfalder grundlaget for opholdstilladelsen. Dog bemærkes det, at man kan opnå en selvstændig opholdstilladelse, såfremt visse betingelser opfyldes med hensyn til blandt andet graden af tilknytning til Danmark, tid levet i Danmark, eventuelle børn i Danmark, hvorvidt vold ligger til grund for skilsmissen mv. (Nyidanmark: Skilsmisse eller samlivsophør).

Er personen, som man bliver skilt fra, flygtning, vil ens opholdstilladelse som udgangspunkt blive inddraget eller nægtet forlænget, medmindre det er i strid med Danmarks internationale forpligtelser. Ved vurderingen af dette vil en persons tilknytning til arbejdsmarkedet, deltagelse i foreningslivet og dansk kundskaber blive tillagt mindre vægt, end hvis man er familiesammenført til en ægtefælle, som ikke er flygtning (Nyidanmark: Skilsmisse eller samlivsophør).

Ophører samlivet som resultat af, at den herboende ægtefælle/samlever dør, gælder særlige muligheder for bevarelse af sin opholdstilladelse. Som udgangspunkt kan man bevare sin opholdstilladelse, såfremt man har opholdt sig i Danmark i minimum 2 år forud for ægtefælens/samleverens død. Har man boet i Danmark i under 2 år, kræver en bevarelse af opholdstilladelse, at man har udvist og fortsat udviser en særlig vilje og evne til at integrere sig (Nyidanmark: Skilsmisse eller samlivsophør).

Tabel 6.2: Ret til fortsat ophold efter skilsmisse eller dødsfald på baggrund af opholdsstatus

	Dansk statsborger	Permanent opholdsstatus	Midlertidig opholdsstatus, hvor tidligere ægtefælle ikke er flygtning	Midlertidig opholdsstatus, hvor tidligere ægtefælle er flygtning
Ret til fortsat ophold efter skilsmisse / samlivsophør	Ja	Ja	Nej. Dog mulighed for selvstændig opholdstilladelse såfremt visse betingelser opfyldes såsom tilknytning til/tid i Danmark, børn i Danmark eller hvorvidt vold ligger til grund for skilsmissen.	Nej. Medmindre inddragelse af opholdstilladelse vil være i strid med Danmarks internationale forpligtelser.

6.3/ Bopæl – ret til frit at vælge og konsekvenser af valg af boligområde

Imens danske statsborgere frit kan vælge, hvor de vil bosætte sig, er der begrænsninger for, i hvilke områder personer uden dansk statsborgerskab kan bosætte sig. I dette afsnit ser vi nærmere på de vilkår for bosætning, som møder (nogle) udlændinge i Danmark, såvel som de ret-tigheds-mæssige konsekvenserne af at bosætte sig i særlige områder.

6.3.1/ Ret til frit at vælge bopæl – flygtninge og familiesammenførte

Hvis man som udlænding får ophold grundet asyl, humanitært ophold eller ophold af ganske særlige grunde træffer Udlændingestyrelsen afgørelse om, i hvilken kommune man skal bo, medmindre man tidligere har haft dansk opholdstilladelse. Afgørelsen træffes på grundlag af kommune-kvoterne, den pågældende flygtninges personlige forhold og forholdene i kommunen, og beslutningen er som udgangspunkt bindende (Udlændinge- og Integrationsministeriet: Visitering og boligplacering). Som flygtning kan man derfor først flytte fra den tildelte kommune 1) efter endt integrationsforløb, 2) hvis en anden kommune vil overtage ansvaret for integrationsforløbet, eller 3) hvis man kan klare sig selv økonomisk (Bendixen og Lauritzen 2019).

Familiesammenførte er ikke omfattet af kommunens boliganvisning, men forventes at bosætte sig hos den herboende ægtefælle/familie.

Hvis udlændinge skulle ønske at bosætte sig i et af de områder, der er defineret som 'udsat boligområde'²¹, 'parallelsamfund'²² (tidligere såkaldte ghetto-områder) eller 'omdannelsesområde'²³ (tidligere 'hårde ghetto-områder'), kan de ikke gøre dette på samme vilkår som danske statsborgere eller EU/EØS/schweiziske statsborgere. Hvis man er tredjelandstatsborger og modtager af en række overførselsindkomster²⁴ eller har en dom for et strafbart forhold, må kommunen nemlig ikke anvise en bolig i et udsat boligområde, parallelsamfund eller omdannelsesområde (Christensen et al. 2022: 33; BL 2023: 16). Det betyder således også, at en kommune ikke må anvise flygtninge til et omdannelsesområde (dog er ukrainske flygtninge undtaget). På samme måde har boligorganisationen pligt til at afvise borgere, der er skrevet op på den almindelige venteliste eller interne oprykningsliste, hvis de eller deres ægtefælle/samlever modtager selvforsørgelses- og hjemrejseydelse eller overgangsydelse, uddannelseshjælp eller kontanthjælp, og hvis personen ikke allerede har en bolig i afdelingen (Christensen et al. 2022: 34).

Tabel 6.3.1: Ret til frit at vælge bopæl

	Dansk statsborger	Flygtning	Familiesammenført	Person med opholdstilladelse som arbejdstager/studerende
Ret til frit at vælge bopæl	Ja	Nej, med mindre man kan klare sig selv eller en anden kommune vil overtage integrationsprogrammet	Nej, forventes at bosætte sig på sponsors adresse.	Ja

Tabel 6.3.2: Ret til at bosætte sig i særlige områder

	Dansk statsborger	EU/EØS/Schweiziske statsborger	Tredjelandstatsborger
Ret til at bosætte sig i et udsat boligområde, parallelsamfund eller omdannelsesområde	Ja	Ja	Ja, men betinget af at man ikke modtager en række overførselsindkomster eller har en dom for et strafbart forhold. Ja, flygtninge fra Ukraine

²¹ Et udsat boligområde er et alment boligområde med mindst 1.000 beboere, hvor mindst to af følgende kriterier er opfyldt 1) Andelen af beboere i alderen 18-64 år, der er uden tilknytning til arbejdsmarked eller uddannelse, overstiger 40 % opgjort som gennemsnittet over de seneste 2 år. 2) Andelen af beboere dømt for overtrædelse af straffeloven, våbenloven eller lov om euforiserende stoffer udgør mindst 3 gange landsgennemsnittet opgjort som gennemsnit over de seneste 2 år. 3) Andelen af beboere i alderen 30-59 år, der alene har en grunduddannelse, overstiger 60 % af samtlige beboere i samme aldersgruppe. 4) Den gennemsnitlige bruttoindkomst for skattepligtige i alderen 15-64 år i området (ekskl. uddannelsessøgende) er mindre end 55 % af den gennemsnitlige bruttoindkomst for samme gruppe i regionen (Christensen et al. 2022: 27).

²² Et parallelsamfundsområde (tidligere ghetto) er et alment boligområde med mindst 1.000 beboere, hvor andelen af indvandrere og efterkommere fra ikke-vestlige lande overstiger 50 %, og hvor mindst to af følgende fire kriterier er opfyldt: 1) Andelen af beboere i alderen 18-64 år, der er uden tilknytning til arbejdsmarked eller uddannelse, overstiger 40 % opgjort som gennemsnittet over de seneste 2 år. 2) Andelen af beboere dømt for overtrædelse af straffeloven, våbenloven eller lov om euforiserende stoffer udgør mindst 3 gange landsgennemsnittet opgjort som gennemsnit over de seneste 2 år. 3) Andelen af beboere i alderen 30-59 år, der alene har en grunduddannelse, overstiger 60 % af samtlige beboere i samme aldersgruppe. 4) Den gennemsnitlige bruttoindkomst for skattepligtige i alderen 15-64 år i området (ekskl. uddannelsessøgende) er mindre end 55 % af den gennemsnitlige bruttoindkomst for samme gruppe i regionen (Christensen et al. 2022: 18).

²³ Et omdannelsesområde er et alment boligområde med mindst 1.000 beboere, der har været klassificeret som et parallelsamfund (tidligere ghetto) i fem sammenhængende år (Christensen et al. 2022: 18).

²⁴ Det gælder hvis man i seks sammenhængende måneder har modtaget selvforsørgelses-, hjemrejseydelse eller overgangsydelse (ydelseerne hed tidligere integrationsydelse), uddannelseshjælp eller kontanthjælp, i 6 sammenhængende måneder har modtaget arbejdsløshedsdagpenge, sygedagpenge eller ressourceforløbsydelse under jobafklaringsforløb, eller hvis man modtager førtidspension (BL 2023: 17-18).

6.3.2/ Konsekvenser af valg af boligområde

Hvis man er bosat i et boligområde defineret som udsat boligområde²⁵, gælder en række andre vilkår end for personer bosat i andre områder. Bl.a. er beboere i udsatte boligområder udelukket fra familiesammenføring og kan miste deres barns ydelse, hvis det ikke er indskrevet i vuggestue eller dagpleje fra 1-årsalderen. Derudover er der dobbeltstraf på forbrydelser begået i området (Bendixen 2019; Christensen et al. 2022: 34-35).

Loven sidestiller her samtlige beboere, og differentierer således ikke på baggrund af opholdsstatus. Dog er der en større andel af personer uden dansk statsborgskab fra tredjelande bosat i de udsatte boligområder (hvilket er en del af definitionen af 'parallelsamfund' og 'omdannelsesområde', som er underkategorier af udsatte boligområder).

²⁵ Et udsat boligområde er et alment boligområde med mindst 1.000 beboere, hvor mindst to af følgende kriterier er opfyldt 1) Andelen af beboere i alderen 18-64 år, der er uden tilknytning til arbejdsmarked eller uddannelse, overstiger 40 % opgjort som gennemsnittet over de seneste 2 år. 2) Andelen af beboere dømt for overtrædelse af straffeloven, våbenloven eller lov om euforiserende stoffer udgør mindst 3 gange landsgennemsnittet opgjort som gennemsnit over de seneste 2 år. 3) Andelen af beboere i alderen 30-59 år, der alene har en grunduddannelse, overstiger 60 % af samtlige beboere i samme aldersgruppe. 4) Den gennemsnitlige bruttoindkomst for skattepligtige i alderen 15-64 år i området (ekskl. uddannelsessøgende) er mindre end 55 % af den gennemsnitlige bruttoindkomst for samme gruppe i regionen (Christensen et al. 2022: 27).

7.0 Politiske vilkår

Vi vender os nu mod et af de mere velkendte områder for differentiering af personer uden dansk statsborgerskab, nemlig retten til at stemme og stille op ved valg. Fire typer af valg er af interesse her: Folketingsvalg, folkeafstemninger, kommunal- og regionsvalg, og valg til Europa Parlamentet.

7.1/ Folketingsvalg og folkeafstemninger

Det er kun danske statsborgere, der kan stemme og stille op til folketingsvalg. Ligeledes er det kun danske statsborgere, der kan stemme ved folkeafstemninger. Personer uden dansk statsborgerskab kan derfor ikke stemme til folketingsvalg og folkeafstemninger eller stille op til Folketinget (Borger: Valgret og valgbarhed for udlændinge).

7.2/ Kommunal- og regionsvalg

Har man midlertidigt eller permanent opholdstilladelse, kan man godt stemme til kommunal- og regionalvalg, såfremt man opfylder kravet om at have haft bopæl i Danmark (eller Grønland/Færøerne) i de sidste fire år (uden afbrydelse) forud for valgdeltagelsen. Dette krav gælder dog ikke dem, som har statsborgerskab i et af de øvrige medlemslande i EU, Island eller Norge. (Borger: Stemmeret og valgbarhed til kommunale og regionale valg). Enhver, der har valgret til kommunale og regionale valg, er som udgangspunkt også valgbar (Indenrigs- og boligministeriet: Hvem kan stemme og stille op til valg i Danmark?).

7.3/ Europa-Parlamentsvalg

Kun danske statsborgere eller statsborgere fra de øvrige medlemslande i EU, som har fast bopæl i Danmark, kan stemme såvel som stille op til Europa-Parlamentsvalget i Danmark. Statsborgere fra andre lande, der ikke er medlem af EU, kan ikke stemme til Europa-parlamentsvalget. Dvs. personer med midlertidigt eller permanent opholdstilladelse, som *ikke* har statsborgerskab i et andet EU-medlemsland, kan ikke stemme til Europa-Parlamentsvalg (Indenrigs og boligministeriet: Hvem kan stemme og stille op til valg i Danmark?).

Tabel 7: Politiske rettigheder/begrænsninger på baggrund af statsborgerskab

	Dansk statsborger	Statsborger i et EU-land (med permanent / midlertidig opholdstilladelse i DK)	Tredjelandstatsborger
Folketingsvalg	Stemmeret og opstillingsret (valgbarhed)	Hverken stemmeret eller opstillingsret	Hverken stemmeret eller opstillingsret
Folkeafstemninger	Stemmeret	Ikke stemmeret	Ikke stemmeret
Kommunal- og regionsvalg	Stemmeret og opstillingsret	Stemmeret og opstillingsret	Hverken stemmeret eller opstillingsret medmindre man har boet i DK fire år forud for valgdeltagelsen
Europa-Parlamentsvalg	Stemmeret og opstillingsret	Stemmeret og opstillingsret	Hverken stemmeret eller opstillingsret

8.0 Arbejds- og uddannelsesmæssige vilkår

Dette afsnit ser nærmere på områder, hvor adgangen til arbejde og uddannelse varierer afhængigt af ens opholdsstatus i Danmark. Dels findes der uddannelser og stillinger, som man som ikke-dansk statsborger ikke har (samme) adgang til, dels er der typer af ophold, som kommer med en begrænsning på adgangen til det danske arbejdsmarked.

8.1/ Arbejde i militæret og retten til at være værnepligtig

Som dansk statsborger er der gode muligheder for at tage en værnepligtsuddannelse. For dem med dansk statsborgerskab gælder det, at man skal vurderes 'egnet' eller 'begrænset egnet' på Forsvarets Dag. Hvis man er udenlandsk statsborger, skal man derimod ansøge om tilladelse til at søge ind på en værnepligtuddannelse. I vurderingen af ansøgningen lægges der vægt på 1) bopæl i Danmark, 2) om man har opholds- og arbejdstilladelse i Danmark, 3) ens øvrige tilknytning til Danmark og 4) om man har søgt eller agter at søge dansk statsborgerskab. Derudover er det en forudsætning, at man i passende omfang behersker det danske sprog i skrift og tale for at blive bedømt egnet eller begrænset egnet på Forsvarets Dag (Karriere.forsvaret: Hvordan kommer jeg ind?). Det vil sige, at indvandrere med midlertidig- eller permanent opholdstilladelse skal opfylde flere krav end danske statsborgere samt skal igennem en længere ansøgningsproces for at kunne tage en værnepligtsuddannelse.

8.2/ Uddannelse og arbejde i politiet

Som dansk statsborger kan man søge om optagelse på politiuddannelsen. Det kan man ikke uden dansk statsborgerskab. Man kan ganske vist søge ind, hvis man allerede har søgt om dansk statsborgerskab – men først begynde på politiskolen, når man har opnået dansk statsborgerskab (Politi: Adgangskrav til politiuddannelserne). At arbejde i politiet kræver dermed dansk statsborgerskab).

8.3/ Arbejde som præst i folkekirken

For at blive præst i folkekirken, skal man ved ansættelsen være dansk statsborger og medlem af folkekirken. Derudover skal man have en kandidatgrad i teologi fra enten Aarhus Universitet (AU) eller Københavns Universitet (KU) samt have bestået Pastorseminariets kursus (Folkekirken.dk: Bliv præst). Personer uden dansk statsborgerskab kan altså ikke blive præster i den danske folkekirke, selv hvis de skulle have taget en uddannelse i teologi fra enten AU eller KU.

8.4/ Uddannelse og arbejde i danske fængsler

Optagelse på uddannelsen som fængselsbetjent forudsætter, at man enten er dansk statsborger, statsborger i et EU-land eller Norge, Island eller Liechtenstein. Tredjelandstatsborgere med midlertidig eller permanent opholdstilladelse i Danmark kan ikke blive optaget på uddannelsen som fængselsbetjent (blivfængselsbetjent: Spørgsmål og svar: Krav).

8.5/ Lægdommer

For at blive lægdommer (dvs. domsmand og nævning) skal man have stemmeret ved folketinget og dermed være dansk statsborger. Personer uden dansk statsborgerskab kan således ikke indgå i denne del af det danske retssystem, uagtet et ønske om repræsentation af indvandrere og efterkommere, jf. Grundlistebekendtgørelsen (Hansen 2020).

8.6/ Tjenestemand

For at blive ansat som tjenestemand i Danmark er det grundlovsbestemt, at man skal være dansk statsborger (Moderniseringsstyrelsen 2011: 15).

8.7/ Begrænset arbejdstilladelse for studerende

Personer, der har opholdstilladelse som studerende (SIRI), har begrænset arbejdstilladelse. I perioden fra september til og med maj (hvor studieåret er i gang), må disse personer maksimalt arbejde 20 timer om ugen, mens de i perioden juni til og med august (semesterferien) må arbejde fuld tid. Arbejder man flere timer, bliver det betragtet som ulovligt arbejde, hvilket kan medføre inddragelse af opholdstilladelsen (Nyidanmark: Ulovligt arbejde). Har man opholdstilladelse som studerende, er man altså "dobbelt begrænset" ift. indkomst herunder både i forbindelse med ydelsesrettigheder (jf. afsnit 4.1) og arbejdsrettigheder.

8.8/ Arbejde i udlandet

Betingelserne for midlertidig og permanent opholdstilladelse gør det mere kompliceret at arbejde i udlandet, da man ikke må opholde sig i udlandet i længere perioder. Hvis man har midlertidig opholdstilladelse i Danmark, må man maksimalt opholde sig uden for Danmark i 6 måneder i træk. Det samme gælder hvis man har opholdstilladelse i Danmark på en SIRI ordning, eller hvis man har permanent opholdstilladelse, men kun har boet lovligt i Danmark i under 2 år. Hvis man derimod har permanent opholdstilladelse og har opholdt sig lovligt i Danmark i mere end 2 år, kan man opholde sig uden for Danmark i 12 måneder i træk (Udlændingeloven 2023 §17). For flygtninge (med ophold efter såvel § 7 som § 8) bortfalder opholdstilladelsen dog kun, hvis de frivilligt flytter tilbage til deres hjemland eller opnår beskyttelse i et tredje land (Udlændingeloven 2023 § 17, stk. 4).

Til trods for den tidsmæssige begrænsning i udlandsophold er det muligt at søge om dispensation fra bortfald ved længere rejser, end hvad de generelle regler forudsætter. I sådanne tilfælde er det et krav, at opholdet er midlertidigt og at man har et 'velbegrundet formål' med rejsen såsom ansættelse ved en dansk/international myndighed, institution, organisation eller virksomhed, en uddannelse som ikke er mulig at tage i Danmark, et udvekslingsophold, hvis man skal være au-pair eller ved behov for pasning af alvorligt syg nær familie. Normalt kan man få dispensation i maksimalt 4 år – med undtagelse såfremt udlandsopholdet sker som et led i udstationering for en dansk/udenlandsk virksomhed, myndighed, organisation eller institution eller som led i en uddannelse (Nyidanmark: Bortfald – Familiesammenføring eller asyl; Nyidanmark: Bortfald - SIRI).

Tabel 8: Arbejdsvilkår og begrænsninger på baggrund af opholdsstatus

	Dansk statsborger	Permanent opholdstilladelse	Midlertidig opholdstilladelse	Studerende med opholdstilladelse
Værnepligtsuddannelse	Har muligheden såfremt man bliver vurderet egnet eller begrænset egnet.	Nej, medmindre man får en tilladelse som vurderer ens tilknytning til Danmark.	Nej, medmindre man får en tilladelse som vurderer ens tilknytning til Danmark.	-
Arbejde i politiet herunder politiuddannelse	Ja	Nej	Nej	Nej
Arbejde som præst i folkekirken	Ja, såfremt man har en kandidatgrad i teologi fra AU eller KU og har bestået Pastorseminariets kursus.	Nej	Nej	Nej
Fængselsbetjentuddannelsen	Ja	Nej	Nej	Nej
Tjenestemand	Ja	Nej	Nej	Nej
Lægdommere	Ja	Nej	Nej	Nej
Arbejdstilladelse som studerende	Fuld arbejdstilladelse	Fuld arbejdstilladelse	Fuld arbejdstilladelse	Begrænset arbejdstilladelse
Arbejde i udlandet	Ja	<i>Med mindre man er flygtning:</i> Maks seks måneder, hvis man har haft permanent i mindre end to år. Maks 12 måneder, hvis man har haft permanent i mere end to år. Mulighed for dispensation	<i>Med mindre man er flygtning:</i> Maks seks måneder. Mulighed for dispensation	Maks seks måneder. Mulighed for dispensation

9.0 Bevægelsesfrihed

Friheden til at kunne bevæge sig mellem lande uden behov for andet end sit pas i baglommen – f.eks. at kunne besøge familie eller tage på forretningsrejse til udlandet – er en frihed, som de fleste tager for givet.²⁶ Der er dog mange personer med bopæl i Danmark, som ikke nyder samme frihed. En af årsagerne er, at deres pas ikke giver visumfri adgang til en lang række lande. Men derudover kan ens status i Danmark medvirke til, at man bliver begrænset i sin bevægelsesfrihed. I dette afsnit ser vi nærmere på disse begrænsninger.

9.1/ Begrænset bevægelsesfrihed under sagsbehandlingstiden

Har man midlertidig opholdstilladelse i Danmark, skal man med jævne mellemrum ansøge om forlængelse af opholdstilladelsen for at kunne blive boende i Danmark. Efter de første 2 år i Danmark, kan man typisk forlænge sin opholdstilladelse med 4 år og derefter med 6 år ad gangen (Nyidanmark: Ansøg om forlængelse af opholdstilladelse som ægtefælle). Under sagsbehandlingstiden - dvs. perioden fra indgivelse af ansøgning til selve afgørelsen - har man processuel opholdstilladelse. Lige nu er sagsbehandlingstiden omkring 6 måneder for forlængelse af midlertidig opholdstilladelse (for familiesammenførte). Processuelt ophold giver tilladelse til at blive boende i Danmark under sagsbehandlingstiden, men som udgangspunkt må man i denne periode ikke rejse ud af Danmark. Dog kan man ansøge om en tilbagerejsetilladelse og såfremt denne accepteres, har man ret til at rejse ud af Danmark, og vende tilbage igen, selv om man ikke har en gyldig opholdstilladelse (Nyidanmark: Ansøg om tilbagerejsetilladelse - familie eller asyl). Den, der for første gang søger om en opholdstilladelse, vil kun kunne få en tilbagerejsetilladelse, såfremt der er tale om et særligt behov, og såfremt opholdet uden for Danmark er af kortere varighed (Nyidanmark: Ansøg om tilbagerejsetilladelse - familie eller asyl). Den, der ansøger om forlængelse af en opholdstilladelse, kan som udgangspunkt godt få en tilbagerejsetilladelse, medmindre der foreligger oplysninger, der klart indikerer, at opholdstilladelsen ikke kan forlænges, eller hvis man kan forvente at modtage sit opholdskort på baggrund af forlænget opholdstilladelse inden rejsen (Nyidanmark: Ansøg om tilbagerejsetilladelse - familie eller asyl).

9.2/ Tidsbegrænset ophold uden for Danmark

Hvis man opgiver sin bopæl i Danmark, eller hvis man rejser ud af Danmark i en længere periode, kan ens opholdstilladelse bortfalde – dvs. man har ikke længere ret til at opholde sig i Danmark. Hvis man har midlertidig opholdstilladelse i Danmark, er det muligt at opholde sig uden for Danmark i 6 måneder i træk, uden at opholdstilladelsen bortfalder. Det samme gælder, hvis man har opholdstilladelse i Danmark på en SIRI ordning, eller hvis man har permanent opholdstilladelse, men kun har boet lovligt i Danmark i under 2 år. Hvis man derimod har permanent opholdstilladelse og har opholdt sig lovligt i Danmark i 2 år, kan man opholde sig uden for Danmark i 12 måneder i træk (Udlændingeloven 2023 §17). For flygtninge bortfalder opholdstilladelsen dog kun, hvis de frivilligt flytter tilbage til deres hjemland eller opnår beskyttelse i et tredje land (Udlændingeloven 2023 § 17, stk. 4).

Hvis man opholder sig uden for Danmark i en længere periode, vil opholdstilladelsen således normalt bortfalde (med mindre man har flygtningestatus). Det vil dog som udgangspunkt heller

²⁶ Det danske pas giver visumfri adgang til 188 lande.

ikke være tilfældet, hvis der er tale om en mindreårig udlænding, der har været sendt på genopdragelsesrejse eller et andet udlandsophold af negativ betydning (Nyidanmark: Genopdragelsesrejse eller andet udlandsophold af negativ betydning).²⁷ Hvis der er mistanke om en sådan rejse, har Udlændingestyrelsen mulighed for at inddrage pas eller nægte at udstede pas. Reglerne har til formål at forhindre ophold uden for Danmark med negativ betydning for integrationen i Danmark, for sundheden eller for udviklingen af unge, men kan altså medføre, at en familie ikke kan rejse hjem til hjemlandet i mere end 3 måneder.

Det er muligt at søge om dispensation fra bortfald ved længere rejser (for nærmere se afsnit 8.8. ovenfor).

Tablet 9: Vilkår for bevægelsesfrihed og ophold uden for DK

	Dansk statsboger	Permanent opholdsstatus	Midlertidig opholdsstatus
Bevægelsesfrihed under sags-behandlings-tiden	Ja – ingen sagsbehandlingstid	Ja – ingen sagsbehandling	Nej, medmindre man har ansøgt og modtaget en tilbagerejsetilladelse.
(Tidsbegrænset) ophold uden for DK	Ingen tidsmæssig begrænsning for ophold uden for DK.	<i>Medmindre man er flygtning:</i> Maksimalt opholdstid uden for DK på 6 måneder, hvis man har opholdt sig lovligt i DK i under 2 år. Maksimalt 12 måneders ophold uden for DK, hvis man har opholdt sig lovligt i DK i over 2 år. Mulighed for dispensation fra bortfald.	<i>Medmindre man er flygtning:</i> Maksimal opholdstid uden for DK i 6 måneder. Mulighed for dispensation fra bortfald.

²⁷ Der er tale om en genopdragelsesrejse eller et andet udlandsophold af negativ betydning, når opholdet uden for Danmark generelt har en negativ betydning for dig, f.eks.: 1) fordi formålet med rejsen er, at du sendes tilbage til dine forældres hjemland eller et andet land, for at du dér kan blive præget af dette lands normer og værdier til skade for din integration i Danmark, eller 2) fordi forholdene under udlandsopholdet bringer din sundhed eller udvikling i alvorlig fare. desuden vil en genopdragelsesrejse vil typisk være ufrivillig (Ny i Danmark: Genopdragelsesrejse eller andet udlandsophold af negativ betydning)

10.0 Statussikkerhed

Behovet for sikkerhed er i følge psykologen Abraham Maslow et basis-behov, vi som mennesker har brug for at få opfyldt for at kunne trives i samfundet (Maslow 1943). At have vished omkring ens opholdsstatus er en del heraf. Med permanent ophold følger en sikkerhed om tidsubegrænset ophold i Danmark og dermed en vished om, at man kan fortsætte sit liv her, mens der med dansk statsborgerskab følger en ligestilling med andre borgere og en yderligere sikkerhed, idet denne status vanskeligere kan mistes. Dog findes muligheden for, at såvel permanent opholdsstatus som dansk statsborgerskab kan frakendes, ligesom man kan blive udvist af Danmark og hermed miste sin opholdsstatus.

I dette afsnit ser vi nærmere på differentieringen i statussikkerhed afhængigt af opholdsstatus. Herudover bevæger vi os ind på et område, hvor der forskelsbehandles mellem personer *med* dansk statsborgerskab. Nærmere bestemt mellem borgere med dobbelt statsborgerskab og borgere uden, i relation til frakendelse af statsborgerskab.

Endvidere ser vi på muligheden for at *opnå* statussikkerhed, mere specifikt på konsekvenserne af kriminelle handlinger afhængigt af opholdsstatus og dermed på muligheden for (nogensinde) at opnå sikker status i Danmark.

10.1/ Frakendelse af dansk statsborgerskab

Ifølge indfødsretsloven kan udlændinge- og Integrationsministeren fratage det danske statsborgerskab fra personer, der har udvist en handlemåde, som er til alvorlig skade for statens vitale interesse, med mindre personen derved bliver statsløs (Indfødsretsloven 2022 § 8B, stk. 3). Ligeledes skal man frakendes sit danske statsborgerskab ved dom, hvis man dømmes for en strafbar handling, og man derved har udvist en handlemåde, som er til alvorlig skade for statens vitale interesse, medmindre dette vil være i strid med Danmarks internationale forpligtelser (Indfødsretsloven 2022 § 8B, stk. 1). Ifølge FN's Statsløsekonvention må en stat ikke fratage en persons statsborgerskab, hvis det vil betyde, at personen bliver statsløs. Det er således ikke muligt at tage det danske statsborgerskab fra personer uden dobbelt statsborgerskab, hvorimod dette ikke gælder personer med dobbelt statsborgerskab. Eller mere nøjagtigt: Det er ifølge dansk ret muligt at frakende statsborgerskab fra personer, der har dobbelt statsborgerskab *ellersom* har ret til statsborgerskab i et andet land alene ved at registrere sig som statsborger i dette land. Ifølge Institut for menneskerettigheder er den sidstnævnte tolkning dog ikke i overensstemmelse med Danmarks konventionsforpligtelser. Ikke desto mindre er det Udlændinge- og Integrationsministeriets vurdering, at danske statsborgere kan fratages deres statsborgerskab til trods for, at de endnu ikke er statsborgere i et andet land, men alene ved at de i fremtiden kan *blive det* (ved registrering hos et andet lands myndighed) (Institut for menneskerettigheder 2022). Også selv om man er født og opvokset i Danmark, eksempelvis som barn af indvandrere. Herved differentieres i lovgivningen mellem personer med dansk statsborgerskab. Ikke afhængigt af deres opholdsstatus, men afhængigt af deres (mulighed for) statsborgerskab i et andet land.

Derudover kan man også få frakendt sit danske statsborgerskab ved dom, hvis statsborgerskabet er erhvervet ved svig, eksempelvis ved at man har afgivet falske oplysninger af betydning for erhvervelsen i forbindelse med ansøgningen (Indfødsretsloven 2022 § 8A). Dette gælder *uanset*, om man derved bliver statsløs, og det omfatter også ens børn, hvis de har erhvervet

indfødsret i samme forbindelse, dog ikke hvis et barn derved bliver statsløst (Udlændinge- og Integrationsministeriet: Frakendelse af dansk statsborgerskab).

10.2/ Udvisning som følge af lovovertrædelser

Udlændinge med opholdstilladelse kan desuden – uafhængigt af om opholdstilladelsen er midlertidig eller permanent – dømmes til udvisning af Danmark ved dom på grund af et strafbart forhold, og derved miste deres status i landet, medmindre det med sikkerhed vil være i strid med Danmarks internationale forpligtelser (Udlændingeloven 2019, § 26, 6 stk. 2). Hvorvidt udvisning kan idømmes, afhænger af den strafbare handling, straffen, typen af opholdsstatus og opholdstiden i Danmark (Udlændingeloven 2019, kap. 4). Udvisningen kan desuden være såvel betinget som ubetinget. Ved en afgørelse om udvisning fastsættes også et indrejseforbud, der bestemmes med udgangspunkt i den konkrete idømte fængselsstraf, og som enten kan være midlertidig eller for bestandigt (Udlændingeloven 2019, § 32). I forbindelse med frakendelse af dansk statsborgerskab kan den pågældende ligeledes dømmes til udvisning.

Hvis en udlænding med asyl dømmes til udvisning af Danmark, kan denne del af dommen dog ikke uden videre eksekveres over for den dømte. Det skal først konkluderes, at udvisningen ikke er i strid med Danmarks internationale forpligtelser. Denne vurdering foretages dog af udlændingemyndighederne og ikke af domstolene (Binderup 2023). Der er således en administrativ differentiering hér, eftersom indvandrere med asylstatus – til trods for idømt udvisning – ikke nødvendigvis kan udsendes.

10.3/ Mistet mulighed eller karenperiode for permanent ophold og dansk statsborgerskab

Ved kriminelle handlinger modtager danske statsborgere blot straffen for selve forseelsen (med undtagelse af handlinger til alvorlig skade for statens vitale interesser jf. afsnit 10.1 ovenfor). For udlændinge uden permanent ophold og/eller dansk statsborgerskab, er der yderligere konsekvenser i form af en karenperiode eller permanent udelukkelse fra permanent ophold og dansk statsborgerskab.

En dom på ubetinget fængselsstraf i under 6 måneder og enhver betinget fængselsstraf fører til en karenperiode på 6 til 15 eller 18 år (afhængigt af straffens karakter) for permanent ophold (Nyidanmark: Ansøg om permanent opholdstilladelse). Overtrædelser, der straffes med en bøde, fører til en karenperiode for dansk statsborgerskab, når bøden er på mindst 3000 kr. (Udlændinge og Integrationsministeriet: Strafbare forhold). Det vil sige, at mindre forseelser som butikstyveri²⁸ kan føre til mange års karantæne fra permanent ophold, mens eksempelvis besiddelse af marihuana²⁹ eller en fartbøde³⁰ kan føre til en karenperiode på flere år (min. 4 år og 6 måneder) for dansk statsborgerskab. Mere alvorlige lovovertrædelser, som straffes med ubetinget fængselsstraf i mere end 6 måneder, fører til permanent udelukkelse fra permanent ophold (Nyidanmark: Ansøg om Permanent opholdstilladelse). For dansk statsborgerskab er kravene endnu strengere. Hér fører lovovertrædelser, der straffes med både betinget og ubetinget fængsel – uafhængigt af længden –, til evig udelukkelse fra dansk statsborgerskab (Udlændinge og Integrationsministeriet: Strafbare forhold). Afhængigt af dommens størrelse kan strafbare handlinger således føre til at nogle indvandrere aldrig kan opnå statussikkerhed i form af tidsubegrænset ophold og dansk statsborgerskab.

²⁸ Butikstyveri straffes med fængsel i op til 1 år og seks måneder (Straffeloven 2022 § 285), dog vil straffen typisk være en bøde på den dobbelte værdi af det stjalne.

²⁹ Besiddelse af 50g marihuana til eget forbrug straffes typisk med en bøde på 3000kr (CIR1H nr 10481 af 24/02/2022, Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Narkotika)

³⁰ Eksempelvis får man en bøde på 3000 kr. hvis man kører 66 km/t i en 50 km/t zone.

Table 10: Konsekvenser af lovovertrædelser for statussikkerhed

	Dansk statsborger	Danske statsborgere med dobbelt statsborgerskab, inkl. danske statsborgere som kan opnå et yderligere statsborgerskab ved registrering	Permanent opholdsstatus	Midlertidig opholdsstatus
Konsekvenser for statussikkerhed af lovovertrædelser	Ingen	Mulighed for: - Frakendelse af dansk statsborgerskab - Udvisning	Mulighed for: - Udvisning - Karensperiode for at søge om dansk statsborgerskab - Evig udelukkelse fra at søge om dansk statsborgerskab	Mulighed for: - Udvisning - Karensperiode for at søge om permanent ophold og dansk statsborgerskab - Evig udelukkelse fra at søge om permanent ophold eller dansk statsborgerskab

11.0 Oversigt over forskelle i vilkår

11.1/ Samlet oversigt

I de foregående afsnit har vi skitseret de områder, hvor der i lovgivningen differentieres mellem personer med forskellig opholdsstatus. I hvert afsnit indgår en eller flere tabeller, der illustrerer forskellene mellem en række kategorier, eksempelvis mellem danske statsborgere, personer med permanent opholdsstatus, personer med midlertidig opholdsstatus, eller EU/EØS-statsborgere, blot for at nævne nogle af kategorierne. De relevante kategorier afhænger af det pågældende område, og hvorvidt der er tale om forskelle i økonomiske, personlige-, politiske, arbejds- og uddannelsesmæssige vilkår, forskelle i bevægelsesfrihed eller i statussikkerhed.

Nedenfor har vi opsummeret forskellene på tværs af områder i én samlet tabel. Herved udgår naturligvis en lang række nuancer. Er man interesseret i specifikke områder, er det derfor nødvendigt at konsultere de enkelte afsnit i rapporten.

Tabel 11: Oversigt over forskelle i vilkår på tværs af områder

	Dansk statsborgerskab	Permanent ophold (EU-borger)	Permanent ophold (Tredjelandstatsborger)	Midlertidigt ophold (EU-borger)	Midlertidigt ophold som flygtning eller familiesammenført (Tredjelandstatsborger)	Midlertidigt ophold på baggrund af SIRI-ordning samt medfølgende familie
Økonomiske vilkår						
Ret til ydelser efter lov om aktiv socialpolitik og integrationsloven. (eks kontanthjælp, hjemrejse- eller overgangsydelse)	Ja	Ja, men kan have negativ betydning for ansøgning om statsborgerskab.	Ja, men kan have negativ betydning for ansøgning om statsborgerskab.	Ja, hvis man kan dokumentere ophold som "vandrende arbejdstager".	Familiesammenført: Nej Flygtning: Ja, men kan have negativ betydning for ansøgning om permanent opholdstilladelse.	Nej
Dagpenge (Arbejdsløshedsdagpenge, sygedagpenge, barseldagpenge)	Ja	Ja, men kan have negativ betydning for en ansøgning om dansk statsborgerskab.	Ja, men kan have negativ betydning for en ansøgning om dansk statsborgerskab.	Ja, men kan have negativ betydning for en ansøgning om permanent ophold.	Ja, men kan have negativ betydning for en ansøgning om permanent ophold.	Beløbsordning, fast-track ordning, positivlisten eller særlige individuelle kvalifikationer: Nej med undtagelse af barseldagpenge. Studerende, medfølgende familie samt personer med opholdstilladelse med henblik på dansk autorisation: Nej.
Ret til pension	Fast bopæl i DK i min. 3 år.	Ja, såfremt man har optjent ret til pension i min. 3 år i et EU/EØS-land, Schweiz eller Storbritannien, heraf min. 1 år i Danmark.	Flygtninge (5 7 el. 5 8): Ja, såfremt man har optjent ret til pension i min. 3 år i sit hjemland og/eller i Danmark. Ikke-flygtninge: 1) Man har boet i DK i mindst 10 år fra	Ja, såfremt man har optjent ret til pension i min. 3 år i et EU/EØS-land, Schweiz eller Storbritannien, heraf min. 1 år i Danmark.	Familiesammenførte: Betingelser: 1) Man har boet i DK i mindst 10 år fra man fyldte 15 til man når folkepensionsalderen. 2) Man har boet i DK i min. 5 år op til at man får bevilliget pension.	EU-/EØS-borgere, Schweiz, Storbritannien: Ja, såfremt man har optjent ret til pension i min. 3 år i et EU/EØS-land, Schweiz eller Storbritannien, heraf min. 1 år i Danmark.

	Dansk statsborgerskab	Permanent ophold (EU-borger)	Permanent ophold (Tredjelandstatsborger)	Midlertidigt ophold (EU-borger)	Midlertidigt ophold som flygtning eller familiesammenført (Tredjelandstatsborger)	Midlertidigt ophold på baggrund af SIRI-ordning samt medfølgende familie
			man fyldte 15 til man når folkepensionsalderen. 2) Man har boet i DK i min. 5 år op til at man får bevilliget pension. Flygtninge: Ja, hvis pension optjent i min. 3 år i hjemland og/eller i DK.		Flygtninge: Ja, hvis pension optjent i min. 3 år i hjemland og/eller i DK.	Tredjelandstatsborgere: nej, medmindre man 1) har boet i DK i mindst 10 år fra man fyldte 15 til man når folkepensionsalderen. 2) har boet i DK i min. 5 år op til at man får bevilliget pension.
Børnepenge	Ja	Ja, optjeningsprincip inkluderer bopælstid i DK eller andet EU-land	Ja, men optjeningsprincip inkluderer udelukkende bopælstid i DK	Ja, optjeningsprincip inkluderer bopælstid i DK eller andet EU-land	Ja, men optjeningsprincip inkluderer udelukkende bopælstid i DK	Nej
SU	Ja	Betingelser	Betingelser	Betingelser	Betingelser	Betingelser
Køb af fast ejendom	Ja	Betingelser	Betingelser	Betingelser	Betingelser	Betingelser
Banklån	Ja	Tendens til strengere krav	Tendens til strengere krav	Tendens til strengere krav	Tendens til strengere krav	Tendens til strengere krav
Personlige vilkår						
Familiesammenføring	Betingelser	Betingelser	Betingelser	Nej	Nej. Undtagelse for flygtninge under visse betingelser	Nej
Ret til fortsat ophold efter skilsmisse / samlivsophør	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja, men hvis man er familiesammenført kan det have negativ betydning for ens ret til fortsat ophold	Ja

	Dansk statsborgerskab	Permanent ophold (EU-borger)	Permanent ophold (Tredjelandstatsborger)	Midlertidigt ophold (EU-borger)	Midlertidigt ophold som flygtning eller familiesammenført (Tredjelandstatsborger)	Midlertidigt ophold på baggrund af SIRI-ordning samt medfølgende familie
Ret til frit at vælge bopæl	Ja	Ja	Ja	Ja	Nej	Ja
Ret til at bosætte sig i et udsat boligområde, parallelsamfund eller omdannelsesområde	Ja	Ja	Ja	Ja	Ukrainere: Ja Andre: Betingelser	Ophold på baggrund af SIRI-ordning: Ja Medfølgende familie: nej
Politiske vilkår						
Folketingsvalg og folkeafstemninger	Ja	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej
Kommunal- og regionsvalg	Ja	Ja	Ja	Ja	Betingelser	Betingelser
Europaparlamentsvalg	Ja	Ja	Nej	Ja	Nej	EU-statsborger: Ja Øvrige: Nej
Arbejds- og karrieremæssige vilkår						
Militær/værnepligt	Skal vurderes egnet	Søge om tilladelse til at søge ind	Søge om tilladelse til at søge ind	Søge om tilladelse til at søge ind	Søge om tilladelse til at søge ind	Søge om tilladelse til at søge ind
Politi	Ja	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej
Præst i folkekirken	Betingelser	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej
Fængselsbetjent(uddannelsen)	Ja	Ja	Nej	Ja	Nej	Statsborger i et EU-land, Norge, Island eller Liechtenstein: Ja Øvrige: Nej
Lægdommer	Ja	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej
Tjenestemand	Ja	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej
Ret til arbejde som studerende	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Studerende: Begrænset

	Dansk statsborgerskab	Permanent ophold (EU-borger)	Permanent ophold (Tredjelandstatsborger)	Midlertidigt ophold (EU-borger)	Midlertidigt ophold som flygtning eller familiesammenført (Tredjelandstatsborger)	Midlertidigt ophold på baggrund af SIRI-ordning samt medfølgende familie
Arbejde i udlandet	Ja	Begrænset	Begrænset, med mindre man er flygtning	Begrænset	Begrænset, med mindre man er flygtning	Begrænset
Bevægelsesfrihed						
Bevægelsesfrihed under sagsbehandling	Ja – ingen sagsbehandlingstid	Ja – Ingen sagsbehandlingstid	Ja – ingen sagsbehandlingstid	Betingelser	Betingelser	Betingelser
Ophold uden for Danmark	Ja	Inden for Schengen landene: Ja Uden for Schengen-landene: begrænset	Begrænset, med mindre man er flygtning	Inden for Schengen-landene: Ja Uden for Schengen-landene: begrænset	Begrænset, med mindre man er flygtning	Begrænset
Statussikkerhed						
Udvisning som følge af lovovertrædelser (og frakendelse af dansk statsborgerskab)	Nej, med mindre man har dobbelt statsborgerskab eller i fremtiden kan få statsborgerskab i et andet land ved blot at registrere sig der.	Ja, med mindre en udvisning med sikkerhed er i strid med Danmarks internationale forpligtelser.	Ja, med mindre en udvisning med sikkerhed er i strid med Danmarks internationale forpligtelser.	Ja, med mindre en udvisning med sikkerhed er i strid med Danmarks internationale forpligtelser.	Ja, med mindre en udvisning med sikkerhed er i strid med Danmarks internationale forpligtelser.	Ja, med mindre en udvisning med sikkerhed er i strid med Danmarks internationale forpligtelser.
Mistet mulighed eller karenperiode for permanent ophold og dansk statsborgerskab grundet kriminalitet	-	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja

Referencer

BEK nr. 1094 af 14/09/2015: <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2015/1094>.

Bendixen, Michala Clante (2019), The massive Danish Discrimination, <http://refugees.dk/en/focus/2019/february/the-massive-danish-discrimination/> (sidst besøgt 23.10.2023).

Bendixen, Michala Clante og Naja Lauritzen (2019), Modtageprogram i kommunen, <http://refugees.dk/fakta/integration-job-uddannelse/modtageprogram-i-kommunen/> (sidst besøgt 23.10.2023).

Beskæftigelsesministeriet: Opholdskravet for dagpenge afskaffes 1. februar: <https://bm.dk/nyheder/pressemeddelelser/2020/01/opholdskravet-for-dagpenge-afskaffes-1-februar/> (sidst besøgt 23.10.2023).

Beskæftigelsesministeriet (2023), Aftale om skærpede optjeningsregler for kontanthjælp, oktober 2023, <https://bm.dk/media/wp2bhdcw/aftale-om-skaerpede-optjeningsregler-for-kontanthjaelp.pdf> (sidst besøgt 23.10.2023).

Binderup (2023), Udvist af Danmark – men kan man beholde asylbeskyttelsen?, AVODAN, <https://www.advodan.dk/da/advodan-aalborg-bronderslev/nyheder/udvist-af-danmark-men-kan-man-beholde-asylbeskyttelsen/>.

BL (2023), Oversigt – lovgivningsmæssige forskelle på boligområder, <https://bl.dk/politik-og-analyser/temaer/oversigt-lovgivningsmaessige-forskelle-paa-boligomraader/>.

Blivfængselsbetjent.dk: Spørgsmål og svar: Krav: <https://blivfaengselsbetjent.dk/sporgsmaal-og-svar/krav/> (sidst besøgt 23.10.2023).

Bolvig, Iben og Jacob Nielsen Arendt (2018), Nationale rammer for integrationsindsatsen for flygtninge 1997-2017 – Integrationsloven, danskuddannelse og udlændingelov. København: VIVE – Viden til Velfærd. Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Borger.dk: Børne- og ungeydelse. <https://www.borger.dk/familie-og-boern/Familieydelse-oversigt/Boerne-ungeydelse> (sidst besøgt 23.10.2023).

Borger.dk: Familieydelse, hvis du kommer til Danmark som udlænding eller flygtning. <https://www.borger.dk/familie-og-boern/Familieydelse-oversigt/Boerne-ungeydelse/Familieydelse-udlaending-flygtning> (sidst besøgt 23.10.2023).

Borger.dk: Familieydelse til EU/EØS-borgere og danskere, der flytter tilbage til Danmark: <https://www.borger.dk/familie-og-boern/Familieydelse-oversigt/Boerne-ungeydelse/Familieydelse-eu-eoes> (sidst besøgt 23.10.2023).

Borger.dk: Krav til bopæl og statsborgerskab for folke- og førtidspensionister: <https://www.borger.dk/pension-og-efterloen/Folkepension-oversigt/foer-du-gaar-paa-folkepension/Betingelser-for-folke-og-foertidspension> (sidst besøgt 23.10.2023).

Borger.dk: Selvforsørgelses- og hjemrejseydelse eller overgangsydelse <https://www.borger.dk/arbejde-dagpenge-ferie/Dagpenge-kontanthjaelp-og-sygedagpenge/Kontanthjaelp/selvforsoergelses-og-hjemrejseydelse-eller-overgangsydelse> (sidst besøgt 23.10.2023).

Borger.dk: Stemmeret og valgbarhed til kommunale og regionale valg: <https://www.borger.dk/samfund-og-rettigheder/Valgsystemet/Kommunal--og-regionsvalg/Stemmeret-og-valgbarhed-til-kommunalvalg> (sidst besøgt 23.10.2023).

Borger.dk: Valgret og valgbarhed for udlændinge: <https://www.borger.dk/udlaendinge-i-danmark/Nyttig-information-til-udlaendinge/Valgret-og-valgbarhed-for-udlaendinge> (sidst besøgt 23.10.2023).

Børsen (2015a), Lån og Spar får tilsynsprygl: Diskriminerer udlændinge: <https://borsen.dk/nyheder/finans/laan-spar-faar-tilsynsprygl-diskriminerer-udlaendinge>.

Børsen (2015b): Udenombanken: Vi låner gerne til udlændinge. <https://borsen.dk/nyheder/finans/udenombanken-vi-laaner-gerne-til-udlaendinge-gnqw>.

Christensen, Gunvor, Mette Lunde Christensen, Ulf Hjelmar, Helle HygumEspersen, Morten Holm Enemark, Anders Winkler og Nanna Kjeldgaard Boysen (2022), Omdannelsesområderne på vej – Det sociale spor i følgeevalueringen af transformationen af de 15 boligområder. København: VIVE.

CIR1H nr 10481 af 24/02/2022, Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Narkotika.

Civilstyrelsen.dk: Bopæl i erhvervslovens forstand. <https://civilstyrelsen.dk/sagsomraader/erhvervelse-af-fast-egendom/ofte-stillede-spoergsmaal/bopael-i-erhvervslovens-forstand-betyder-at-du-har-dit-faste-og-varige-hjem-i-danmark> (sidst besøgt 23.10.2023).

Civilstyrelsen.dk: Hvornår har du haft bopæl i Danmark i mindst 5 år. <https://civilstyrelsen.dk/sagsomraader/erhvervelse-af-fast-egendom/ofte-stillede-spoergsmaal/hvornaar-har-du-haft-bopael-i-danmark-i-mindst-5-aar> (sidst besøgt 23.10.2023).

Civilstyrelsen.dk: Jeg er EU/EØSS-statsborger, som skal købe helårsbolig - hvilke regler gælder?: <https://civilstyrelsen.dk/sagsomraader/erhvervelse-af-fast-egendom/ofte-stillede-spoergsmaal/jeg-er-eueoes-statsborger-som-skal-koebe-helaarsbolig-hvilke-regler-gaelder> (sidst besøgt 23.10.2023).

Civilstyrelsen.dk: Jeg er statsborger fra et land uden for EU/EØS og Schweiz – kan jeg købe en helårsbolig? <https://civilstyrelsen.dk/sagsomraader/erhvervelse-af-fast-egendom/ofte-stillede-spoergsmaal/jeg-er-statsborger-fra-et-land-uden-for-eueoes-og-schweiz-kan-jeg-koebe-en-helaarsbolig> (sidst besøgt 23.10.2023).

Civilstyrelsen.dk: Kan jeg købe fast ejendom i Danmark? <https://civilstyrelsen.dk/sagsomraader/erhvervelse-af-fast-egendom/ofte-stillede-spoergsmaal/kan-jeg-koebe-fast-egendom-i-danmark> (sidst besøgt 23.10.2023).

Civilstyrelsen.dk: Kan jeg købe sekundærbolig?: <https://civilstyrelsen.dk/sagsomraader/erhvervelse-af-fast-egendom/ofte-stillede-spoergsmaal/kan-jeg-koebe-sekundaerbolig> (sidst besøgt 23.10.2023).

Civilstyrelsen.dk: Tilladelse til køb af sekundærbolig kræver en særlig stærk tilknytning til Danmark: <https://civilstyrelsen.dk/sagsomraader/erhvervelse-af-fast-egendom/ofte-stillede-spoergsmaal/tilladelse-til-koeb-af-sekundaerbolig-kræver-særlig-stærk-tilknytning-til-danmark> (sidst besøgt 23.10.2023).

Dansk Flygtningehjælp (2018), Høring over lovforslag om ændring af lov om social pension, lov om Arbejdsmarkedets Tillægspension, lov om beskatningen af pensionsordninger m.v. og lov om retssikkerhed og administration på det sociale område, 03.01.2018.

Folkekirken.dk: Bliv præst. <https://www.folkekirken.dk/om-folkekirken/hvem-arbejder-i-kirken/praesten/bliv-praest> (sidst besøgt 23.10.2023).

Forslag til Lov om ændring af udlændingeloven (Rekruttering af udenlandsk arbejdskraft m.v.), 2007/2 LSF 132, Integrationsministeriet, <https://www.retsinformation.dk/eli/ft/200722L00132>

Federico, Veronica (ed.) (2018), Legal Barriers and Enablers, WP2 Report, SIRIUS [D 2.2] – Integrated report on socio-cultural, institutional and legal framework, Brussels: European Union.

Folkekirken.dk: Bliv præst: <https://www.folkekirken.dk/om-folkekirken/hvem-arbejder-i-kirken/præsten/bliv-præst> (sidst besøgt 23.10.2023).

Gammeltoft-Hansen, Thomas & Sarah Scott Ford (2021), An Introduction to Danish Immigration Law, iCourts Working Paper Series, No. 234.

Haanes-Olsen, Leif (1987), Social Security Reform in Denmark, Social Security Bulletin 50(11): 20-26.

Hansen, Signe Bechmann (2020), Lægdommeres repræsentativitet, København: Justitsministeriet.

Hansen, Nana Wesley, Åsmund Arup Seip og Line Eldring (red.) (2010), Rekruttering av kompetansesarbeidskraft fra tredjeland til Norden – Reguleringer, strategier og realiteter, Temanord 2010: 536.

Hedetoft, Ulf (2006). Denmark: Integrating Immigrants into a Homogenous Welfare State. Migration Policy Institute, published on www.migrationpolicy.org.

Hvidtfeldt, Camilla og Marie-Louise Schultz-Nielsen (2017). Flygtninge og asylansøgere i Danmark 1992- 2016. København: ROCKWOOL fondens forskningsenhed.

Indenrigs- og boligministeriet: Hvem kan stemme og stille op til valg i Danmark? <https://valg.im.dk/vaelgere/hvem-kan-stemme-og-stille-op-til-valg-i-danmark> (sidst besøgt 23.10.2023).

Indfødsretsloven (2020, LBK nr. 1191 af 05/08/2020), Bekendtgørelse af lov om dansk indfødsret, <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2020/1191>.

Institut for Menneskerettigheder (2018), Høring over udkast til lovforslag om ændring af lov om social pension og flere andre love (skærpede krav til optjening af folkepension og førtidspension, hurtigere udbetaling af tillæg for opsat pension mv.), 03.01.2018.

Institut for Menneskerettigheder (2022), Vide rammer for fratagelse af statsborgerskab er problematisk, 14. januar 2022, <https://menneskeret.dk/nyheder/vide-rammer-fratagelse-statsborgerskab-problematisk> (sidst besøgt 23.10.2023).

Jensen, Bent med introduktion af Torben Trancæs (2005), Indvandringen til Europa. Integration og velfærdsstat. København: Gyldendal.

Karriere.forsvaret.dk: Optagelse til værnepligten: Hvordan kommer jeg ind? <https://karriere.forsvaret.dk/varnepligt/optagelse/#collapse-74879> (sidst besøgt 23.10.2023).

LBK nr. 438 af 16/05/2012: <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2012/438>.

legaldesk.dk: Hvad er særboern?: <https://www.legaldesk.dk/privat/testamente/hvad-er-saerboern> (sidst besøgt 23.10.2023).

Ligebehandlingsnævnets kendelse 10074 af 10.12.2010. <https://www.retsinformation.dk/api/pdf/173607>.

Lov om ændring af udlændingeloven, integrationsloven, repatrieringsloven og forskellige andre love, (2019, Lov nr 174 af 27/02/2019), <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2019/174>.

Lov om ændring af lov om aktiv socialpolitik og integrationsloven (2002, Lov nr. 361 af 06/06/2002), https://library.au.dk/fileadmin/www.dpb.dpu.dk/Guides_og_formularer/Vejledning_til_referencer_for_dansk_lovgivning.pdf.

Martinsen, Dorte Sindbjerg (2020), Migrants' Access to Social Protection in Denmark, in J.-M. Lafleur, D. Vintila (eds.), Migration and Social Protection in Europe and Beyond (Volume 1), IMISCOE Research Series.

Maslow, A. H. (1943). A theory of human motivation. *Psychological Review*, 50(4), 370–396.

Moderniseringsstyrelsen, 2011: Ansættelse i staten.

https://www.modst.dk/media/14143/ansaettelse_i_staten_-_slutversion.pdf (sidst besøgt 23.10.2023).

NyiDanmark.dk: Ansøg om familiesammenføring når din ægtefælle/samlever i Danmark er flygtning, <https://www.nyidanmark.dk/da/Applying/Familie/Familiesammenfoering/Aegtefaelle%20eller%20fast%20samlever%20til%20flygtning%20i%20Danmark> (sidst besøgt 23.10.2023).

NyiDanmark.dk: Ansøg om forlængelse af opholdstilladelse som ægtefælle. <https://www.nyidanmark.dk/da/Extension/Familie/Familiesammenfoering/Spouse%20or%20partner> (sidst besøgt 23.10.2023).

NyiDanmark.dk: Ansøg om tilbagerejsetilladelse - familie eller asyl. <https://www.nyidanmark.dk/da/Applying/Tilbagerejsetilladelse/Family%20or%20asylum> (sidst besøgt 23.10.2023).

NyiDanmark.dk: Ansøg om permanent opholdstilladelse - Hvad er betingelserne, <https://www.nyidanmark.dk/da/Du-vil-ansøge/Permanent-ophold/Permanent-ophold> (sidst besøgt 23.10.2023).

NyiDanmark.dk: Ansøg om ægtefællesammenføring: <https://www.nyidanmark.dk/da/Applying/Familie/Familiesammenfoering/Aegtefaelle%20eller%20fast%20samlever> (sidst besøgt 23.10.2023).

NyiDanmark.dk: Beløbsordningen. <https://nyidanmark.dk/da/Applying/Work/Pay%20limit%20scheme> (sidst besøgt 23.10.2023).

NyiDanmark.dk: Bortfald - Familiesammenføring eller asyl. <https://www.nyidanmark.dk/da/Words%20and%20Concepts%20Front%20Page/US/Lapsed%20permit/lapsing> (sidst besøgt 23.10.2023).

NyiDanmark.dk: Bortfald - SIRI. <https://nyidanmark.dk/da/Words%20and%20Concepts%20Front%20Page/SIRI/Lapse%20-%20SIRI> (sidst besøgt 23.10.2023).

NyiDanmark.dk: Du har fået ja til permanent ophold: <https://www.nyidanmark.dk/da/ReceivedReply/Permanent%20residence/Yes%20to%20permanent%20residence> (sidst besøgt 23.10.2023).

NyiDanmark.dk: Du vil ansøge om familiesammenføring. <https://nyidanmark.dk/da/Du-vil-ans%C3%B8ge/Familie/Familiesammenf%C3%B8ring> (sidst besøgt 23.10.2023).

NyiDanmark.dk: Du ønsker at rejse til dit hjemland. <https://www.nyidanmark.dk/da/Din-situation-%C3%A6ndrer-sig/Asyl/Rejser-til-hjemlandet/?anchor=D25F366FF98346E7A88ACF9973184986&callbackItem=4214CA112CC343AA843276CE10D4A4CF&callbackAnchor=0E4E81253B474FB49DF378BDC7864367D25F366FF98346E7A88ACF9973184986> (sidst besøgt 23.10.2023).

NyiDanmark.dk: Genopdragelsesrejse eller andet udlandsophold af negativ betydning, <https://nyidanmark.dk/da/Words%20and%20Concepts%20Front%20Page/Shared/Genopdragelsesrejser> (sidst besøgt 23.10.2023).

NyiDanmark.dk: Fast track-ordningen. <https://www.nyidanmark.dk/da/Applying/Work/Fast%20track> (sidst besøgt 23.10.2023).

NyiDanmark.dk: Fodermester eller driftsleder.

<https://nyidanmark.dk/da/Applying/Work/Herdsmen%20and%20farm%20managers> (sidst besøgt 23.10.2023).

NyiDanmark.dk: Hvis du skal have barn. <https://www.nyidanmark.dk/da/SituationChange/Family/Accompanying%20family/Pregnancy> (sidst besøgt 23.10.2023).

NyiDanmark.dk: Hvor mange år kan din opholdstilladelse forlænges med?

<https://nyidanmark.dk/da/Extension/Familie/Familiesammenfoering/Andet%20familiemedlem> (sidst besøgt 23.10.2023).

NyiDanmark.dk: Medfølgende familie til arbejdstager. <https://nyidanmark.dk/da/Applying/Familie/Medfoelgende%20familie/Accompanying%20family%20-%20work> (sidst besøgt 23.10.2023).

NyiDanmark: Nye regler for ægtefællesammenføring, <https://www.nyidanmark.dk/da/News%20Front%20Page/2018/06/Nye%20regler%20for%20aegtefaellesammenfoering> (sidst besøgt 23.10.2023).

NyiDanmark: Offentlige ydelser, når du har en opholdstilladelse fra SIRI. <https://www.nyidanmark.dk/da/Words%20and%20Concepts%20Front%20Page/SIRI/SIRI%20public%20support/Public%20support%20-%20SIRI> (sidst besøgt 23.10.2023).

NyiDanmark: Nye regler for ægtefællesammenføring, <https://www.nyidanmark.dk/da/News%20Front%20Page/2018/06/Nye%20regler%20for%20aegtefaellesammenfoering> (sidst besøgt 23.10.2023).

NyiDanmark.dk: Offentlig hjælp: Familiesammenføring og permanent ophold.

https://www.nyidanmark.dk/da/Words%20and%20Concepts%20Front%20Page/US/Family/Public_benefits (sidst besøgt 23.10.2023).

NyiDanmark.dk: Positivlisterne.

<https://nyidanmark.dk/da/Du-vil-ansøge/Arbejde/Positivlisterne> (sidst besøgt 23.10.2023).

NyiDanmark.dk: Skilsmisse eller samlivsophør. <https://www.nyidanmark.dk/da/Situation-Change/Family/Family%20reunification/Divorce> (sidst besøgt 23.10.2023).

NyiDanmark.dk: Særlige individuelle kvalifikationer.

<https://nyidanmark.dk/da/Applying/Work/Special%20individuel%20qualifications> (sidst besøgt 23.10.2023).

NyiDanmark.dk: Ulovligt arbejde. <https://nyidanmark.dk/da/Words%20and%20Concepts%20Front%20Page/SIRI/Illegal%20work> (sidst besøgt 23.10.2023).

NyiDanmark.dk: Ægtefællesammenføring - De overførte betingelser for permanent ophold. https://www.nyidanmark.dk/da/Words%20and%20Concepts%20Front%20Page/US/Family/Residence_requirements_when_applying_for_family_%20reunification (sidst besøgt 23.10.2023).

Nørgaard, Ulla Iben (2021), Kapitel 1: Opholds- og arbejdstilladelser på grundlag af beskæftigelse og selvstændig erhvervsvirksomhed. I Ersbøll, Eva, Gunnar Homann, Eddie Omar Rosenberg Khawaja, Niels Henrik Larsen, Ulla Iben Nørgaard, Bettina Spang og Jens Vedsted-Hansen, Udlændingeret Bind 2, København: Djøf Forlag.

Pengebloggen.dk: Sådan låner du penge uden statsborgerskab. <https://pengebloggen.dk/hvor-kan-jeg-laane-penge-uden-dansk-statsborgerskab/> (sidst besøgt 23.10.2023).

Politi.dk: Adgangskrav til politiuddannelserne. <https://politi.dk/om-politiet/politiskolen/adgangskrav> (sidst besøgt 23.10.2023).

Refugees.dk: A-kasse og dagpenge: <http://refugees.dk/fakta/integration-job-uddannelse/a-kasse-og-dagpenge/> (sidst besøgt 23.10.2023).

Römer, Friederike, Jakob Henninger, Eloisa Harris (2023), Social protection for mobile populations? A global perspective on immigrant social rights, *Social Policy & Administration*, 1-20.

Samarbejdsforum (2017), Hvornår har borgere fra andre EU-lande ret til at modtage kontanthjælp?, <https://www.kl.dk/media/7637/eu-borgeres-ret-til-kontanthjaelp.pdf>.

SIRI.dk: Om os. <https://siri.dk/om-os/> (sidst besøgt 23.10.2023).

Skaksen, Jan Rose og Bent Jensen (2016), Hvad ved vi om indvandring og integration?: Indvandringen til Danmark og forløbet af integrationen fra 1960'erne til i dag. København: Gyldendal.

Skatteministeriet (2023) Børne- og ungeydelse - en historisk oversigt, <https://www.skm.dk/skattetal/satser/skattehistorik/boerne-og-ungeydelse-en-historisk-oversigt/>.

Solano, Giacomo and Huddleston, Thomas (2020). Migrant Integration Policy Index 2020. Barcelona/ Brussels: CIDOB and MPG.

SPLASH-db.eu (2016): Policy: "Migration Policies: Denmark" (Information provided by Lene Tølbøll). Available at: <https://splash-db.eu> (sidst besøgt 01.07.2023).

Styrelsen for International Rekruttering og Integration (2023), Udviklingen i International Rekruttering 2020-2022, København: Styrelsen for International Rekruttering og Integration.

SU.dk: Du er EU-/EØS-statsborger og arbejder i Danmark. <https://www.su.dk/su/udenlandsk-statsborger/ligestilling-efter-eu-rettens-regler/du-arbejder-i-danmark/> (sidst besøgt 23.10.2023).

SU.dk: Ligestilling efter danske regler. <https://www.su.dk/su/udenlandsk-statsborger/ligestilling-efter-danske-regler/> (sidst besøgt 23.10.2023).

SU.dk: Ligestilling efter EU-retten. <https://www.su.dk/su/udenlandsk-statsborger/ligestilling-efter-eu-rettens-regler/> (sidst besøgt 23.10.2023).

SU.dk: Ligestilling efter EU-retten: Du er i familie med en statsborger i et EU-/EØS-land eller Schweiz: <https://www.su.dk/su/udenlandsk-statsborger/ligestilling-efter-eu-rettens-regler/> (sidst besøgt 23.10.2023).

SU.dk: Udenlandsk statsborger. <https://www.su.dk/su/udenlandsk-statsborger/> (sidst besøgt 23.10.2023).

Straffeloven (2022) LBK nr 1360 af 28/09/2022.

Søndergaard, Britta (2013), Verdens mest liberale udlændingelov. Udlændinges retsstilling blev forbedret med 1983-loven. *Kristeligt Dagblad*, 08.06.13.

Udlændingeloven (1983) L 105, Vedtaget af Folketinget ved 3. behandling den 3. juni 1983).

Udlændingeloven (2019), LBK nr 239 af 10/03/2019.

Udlændinge og Integrationsministeriet: Dansk statsborgerskab, betingelser: Selvforsørgelse. <https://uim.dk/statsborgerskab/udenlandske-statsborgere/betingelser/selvforsoergelse/> (sidst besøgt 23.10.2023).

Udlændinge og Integrationsministeriet: Frakendelse af dansk statsborgerskab, <https://uim.dk/statsborgerskab/danske-statsborgere/frakendelse-af-dansk-statsborgerskab/> (sidst besøgt 23.10.2023).

Udlændinge og Integrationsministeriet (2023), Strafbare forhold, <https://uim.dk/statsborgerskab/udenlandske-statsborgere/betingelser/strafbare-forhold/> (sidst besøgt 23.10.2023).

Udlændinge- og Integrationsministeriet: Visitering og boligplacering: <https://www.uim.dk/arbejdsomraader/integration/modtagelse-og-integration-af-nye-borgere/visitering-og-boligplacering/> (sidst besøgt 23.10.2023).

Udlændinge-, Integrations-, og Boligministeriet (2016), *Orienteringsbrev om integrationsydelse*. København: Udlændinge-, Integrations-, og Boligministeriet.

Udlændingestyrelsen: Om os, <https://www.us.dk/om-os/> (sidst besøgt 23.10.2023).
